

*Fundacja Rozwoju
Demokracji Lokalnej*



1989 r.

SPRAWOZDANIE ROCZNE
FUNDACJI ROZWOJU DEMOKRACJI LOKALNEJ
ZA
ROK 2007

Warszawa 2008 rok

Spis treści

WŁADZE FRDL	4
Rada Fundatorów.....	4
WSTĘP	5
CZYM JEST FUNDACJA ROZWOJU DEMOKRACJI LOKALNEJ	6
PODSUMOWANIE DZIAŁAŃ W ROKU 2007	7
ROZWÓJ SAMORZĄDNOŚCI TERYTORIALNEJ I ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ	11
Szkolenia	11
Doradztwo i konsultacje dla samorządów terytorialnych	13
Działalność projektowa	14
Fora samorządowe.....	14
Współpraca samorządowa wewnątrz Unii Europejskiej.....	16
Konferencje, debaty, opinie, badania	16
Konkursy, rankingi i patronaty	16
SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE	17
LOKALNY ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY	20
Wspieranie administracji samorządowej	20
Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw	21
Wspieranie rozwoju rynku pracy.....	21
ROZWÓJ DEMOKRACJI LOKALNEJ W KRAJACH DOKONUJĄCYCH TRANSFORMACJI USTROJOWEJ	23
Azerbejdżan.....	23
Chorwacja.....	23
Serbia	23
Turcja.....	24
Ukraina	24
INFORMACJE FINANSOWE	26
WYŻSZE SZKOŁY ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ	31
Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica w Białymstoku.....	32
Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach	33

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Łodzi	34
Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Szczecinie	35
ZAŁĄCZNIKI.....	37
Załącznik 1 - Lista forów samorządowych działających przy ośrodkach FRDL w roku 2007.....	37
Załącznik 2 – Konferencje i seminaria zorganizowane przez FRDL w 2007 roku.....	41
Załącznik 3 - Publikacje FRDL w roku 2007	44
Załącznik 4 – Lista projektów zrealizowanych przez FRDL w roku 2007 (załączona tabela w programie EXCEL).....	44

WŁADZE FRDL

Rada Fundatorów

Jerzy Regulski	prezes FRDL, były senator, pierwszy pełnomocnik rządu ds. reformy samorządu terytorialnego w III RP, były ambasador RP przy Radzie Europy
Jerzy Stępień	były senator, były prezes Trybunału Konstytucyjnego
Iwo Byczewski	były wiceminister spraw zagranicznych RP i ambasador RP przy Unii Europejskiej i w Królestwie Belgii
Andrzej Celiński	poseł na Sejm RP
Adam Kowalewski	przewodniczący Krajowego Sekretariatu „Habitat”, przewodniczący Głównej Komisji Urbanistyczno-Architektonicznej; były ambasador RP przy organizacjach ONZ UN-Habitat i UNEP
Joanna Regulska	profesor Rutgers University (USA)
Czesława Rudzka-Lorentz	dyrektor Departamentu Administracji Publicznej Najwyższej Izby Kontroli

Rada Nadzorcza

Adam Kowalewski	przewodniczący
Jan Król	wiceprezes
Jerzy Cieślik	
Elżbieta Hibner	
Michał Kulesza	
Adam Puza	
Joanna Staręga-Piasek	
Małgorzata Anna Szewczyk	przewodnicząca Kolegium Dyrektorów FRDL

Kadencja Rady Nadzorczej trwa od 1 czerwca 2006 roku do 31 maja 2009 roku.

Zarząd

Barbara Imiotczyk	prezes Zarządu
Hanna Szczeblewska	wiceprezes Zarządu
Irena Peszko	członkini Zarządu

Funkcje doradcze pełni Kolegium Dyrektorów Ośrodków Regionalnych FRDL.

WSTĘP

Rok 2007 przyniósł Fundacji jej pełnoletniość. Minęło już 18 lat od podpisania aktu założycielskiego. Jest to dla nas wielka radość i powód do satysfakcji. Dzięki ogromnemu zaangażowaniu wielu ludzi Fundacja wkracza w swój wiek dorosły jako organizacja silna i dojrzała. W ciągu tych 18 lat przeszła wiele trudnych chwil i pokonała wiele trudności, związanych ze zmianami warunków, w jakich działały organizacje obywatelskie. W latach 90. ogromna pomoc zagraniczna umożliwiła powstanie licznych organizacji pozarządowych. Jednak okres tej pomocy zakończył się i musiały się one dostosować do nowych warunków wolnego rynku. Wiele nie potrafiło temu sprostać. Jestem więc szczęśliwy, że FRDL wykazała swą zdolność do samodzielnego istnienia i rozwoju, chociaż działalność rozpoczynała bez żadnego kapitału, a opierała się jedynie na zaangażowaniu wielu ludzi, którzy chcieli wspierać rozwój demokracji w Polsce.

Każdego roku zakres działalności Fundacji się rozszerza i każdego roku wykształcają się nowe jej formy. Rozwijają się bowiem samorządy w Polsce i rosną kwalifikacje osób z nimi związanych. Powstają nowe problemy do pokonania. Rok 2007 był pod tym względem obfity. Silna konfrontacja polityczna, która doprowadziła do nowych wyborów, miała wpływ na polaryzację społeczeństwa, a w efekcie także na funkcjonowanie władz lokalnych. Spór o model państwa i jego rolę, chociaż często nieświadomiany i nieeksploatowany, doprowadził do silnej polaryzacji społecznej. W świadomości społecznej nie została jednoznacznie rozstrzygnięta kwestia, czy państwo ma określać cele rozwoju i wzorce zachowań obywateli w sposób autorytarny, czy też ma być organizacją służącą realizacji tego, czego obywatele sobie życzą. A przecież od tego zależy miejsce i rola samorządów. W państwie autorytarnym nie ma na nie miejsca. Ludzie nie mogą rządzić się sami, jeśli im się to ogranicza w imię zasady, że tylko liderzy polityczni i urzędnicy z centrali wiedzą, czego ludziom potrzeba. Bez zaufania, że społeczności lokalne są zdolne do decydowania o swoich lokalnych sprawach, będziemy wracać do scentralizowanego ustroju rodem z PRL, który już raz wykazał się brakiem zdolności do rozwoju.

Miejsce i rola samorządów w ustroju Polski wymagają poważnej debaty. Konieczne jest zidentyfikowanie barier hamujących rozwój i efektywność samorządności. Konieczne jest określenie tego, co i jak trzeba zmienić. Środowisko zgrupowane wokół FRDL jest świadome tych problemów i dość jasno widzimy drogi naprawy. Mamy nadzieję, że gremia polityczne podejmą wkrótce niezbędne decyzje, w których realizacji będziemy mogli uczestniczyć.

Obok problemów ogólnokrajowych coraz częściej występują sprawy o charakterze regionalnym, które wymagają specyficznych, ale szybkich i zdecydowanych działań. Przykładem mogą służyć obszary wzdłuż Odry i Nysy, gdzie w związku z integracją europejską, wolną wymianą towarów i usług, przystąpieniem naszego kraju do porozumienia z Schengen i zanikającymi ograniczeniami rynku pracy - występują nowe i bardzo złożone wyzwania, którym muszą sprostać władze lokalne. Wójtowie, burmistrzowie i starostowie czują się często bezradni wobec skomplikowanych spraw, jakie przyszło im rozwiązywać. Stąd inicjatywa Polsko-Niemieckiego Kongresu Samorządowego, który po raz pierwszy zorganizowało nasze Centrum w Jeleniej Górze. Jego sukces zaowocował postulatem corocznego powtarzania tego typu spotkań. Władze lokalne nie mogą być pozostawiane same sobie wobec trudnych problemów, które mogą wpływać na rozwój całego kraju.

Istnieje porzekadło, że „małe dzieci - to małe kłopoty, a duże dzieci - duże kłopoty”. A więc „pełnoletniość” FRDL i zbliżająca się „pełnoletniość” samorządności nie oznaczają, że ubędzie problemów do rozwiązania. Odwrotnie, ich waga będzie rosła, w miarę jak rośnie rola samorządów w naszym kraju. Ale od tego, w jaki sposób będziemy je rozwiązywać, zależeć będzie nasza przyszłość. Chcemy, aby nasza Fundacja nadal aktywnie i skutecznie uczestniczyła w tym dziele. To jest misja, którą chcemy wypełniać.

Prof. Jerzy Regulski

Prezes

CZYM JEST FUNDACJA ROZWOJU DEMOKRACJI LOKALNEJ

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej jest największą organizacją pozarządową wspomagającą samorządy terytorialne w Polsce. Powstała we wrześniu 1989 roku.

Misją FRDL jest szerzenie idei samorządności obywatelskiej, rozumianej jako podstawowa forma demokracji.

Fundacja to sieć 16 regionalnych ośrodków, Biuro Fundacji w Warszawie oraz Polski Instytut Demokracji Lokalnej, a także ściśle z nimi współpracujące cztery wyższe szkoły administracji publicznej, założone przez FRDL.

Adresatami działań Fundacji są samorządy terytorialne, administracja publiczna, organizacje pozarządowe, przedsiębiorcy, przedstawiciele oświaty itp. FRDL oferuje szkolenia i doradztwo we wszystkich dziedzinach ważnych dla samorządów terytorialnych, dla rozwoju lokalnego oraz w zakresie aktywizacji obywatelskiej. Przygotowuje i realizuje projekty w Polsce i za granicą, szczególnie w krajach będących w okresie transformacji ustrojowej. Prowadzi prace badawcze, zabiera głos w debatach publicznych, organizuje branżowe fora pracowników administracji samorządowej.

FRDL podejmuje również prace studialne i opracowywanie raportów opiniotwórczych, aby wpływać na kierunki rozwoju samorządności i przyczyniać się do usuwania barier ją hamujących.

Działalność FRDL finansowana jest z krajowych i zagranicznych środków publicznych, w tym z funduszy strukturalnych Unii Europejskiej, a także funduszy prywatnych organizacji.

Za swoją działalność Fundacja została wyróżniona: UN Habitat Scroll of Honour w 1995 roku, Nagrodą Główną Premiera RP w konkursie *Pro Publico Bono* w 2000 roku, Nagrodą Honorową Forum Ekonomicznego w Krynicy za działalność na rzecz porozumienia w Europie Środkowo-Wschodniej w 2004 roku.

W 2008 roku projekt FRDL pt. „Sottyski i liderki wiejskie - kobiety zarządzają polską wsią” (w ramach SPO RZL) został laureatem II edycji konkursu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego „Dobre praktyki EFS 2008” pod hasłem „Najlepsza inwestycja w człowieka 2008”.

PODSUMOWANIE DZIAŁAŃ W ROKU 2007

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w swoich działaniach w roku 2007 opierała się na strategii programowej na lata 2003-2008, wypracowanej wspólnie przez przedstawicieli całej organizacji i zaktualizowanej w roku 2006. Zgodnie z założeniami działania prowadzone były w czterech obszarach:

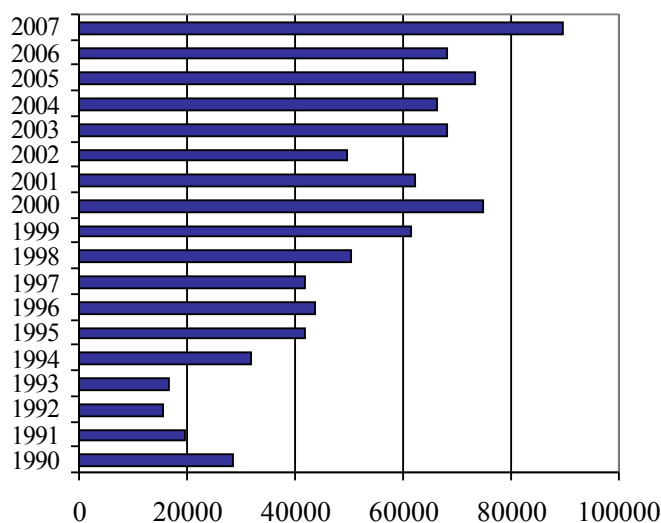
1. rozwój samorządności terytorialnej i administracji publicznej;
2. rozwój społeczeństwa obywatelskiego;
3. lokalny rozwój społeczno-ekonomiczny;
4. rozwój demokracji w krajach dokonujących transformacji ustrojowej.

Fundacja jest największą organizacją pozarządową, która działa na rzecz rozwoju samorządności terytorialnej, kształci przedstawicieli administracji publicznej oraz władz lokalnych i służy im doradztwem, a także wspiera rozwój sektora organizacji pozarządowych i społeczności lokalne. Zna specyfikę funkcjonowania tych środowisk i dlatego często podejmuje działania stymulujące współpracę pomiędzy administracją publiczną a trzecim sektorem. Dobrym tego przykładem w roku 2007 była kontynuacja realizacji dwóch projektów ogólnopolskich: Programu „Przejrzysta Polska”, mającego na celu promowanie dobrych praktyk przejrzystości w funkcjonowaniu administracji lokalnej, oraz projektu „Wsparcie regionalnych i lokalnych społeczności w przeciwdziałaniu narkomanii na poziomie lokalnym”, który inicjował powstawanie koalicji społecznych dla budowania gminnych programów rozwiązywania problemu związanego z tym uzależnieniem.

Podobnie jak w latach ubiegłych, w roku 2007 FRDL prowadziła działalność szkoleniową, doradczo-konsultingową, realizowała projekty, inicjowała powstawanie forów branżowych i organizowała ich pracę, prowadziła konferencje, seminaria, konkursy oraz działalność badawczą i wydawniczą. Tradycyjnie główną formę działalności Fundacji stanowiły szkolenia, które odbywały się w ramach stałej oferty szkoleniowej, zleceń, były formą pracy forów i elementem realizowanych projektów. Pod tym względem był to rok rekordowy, bowiem sieć ośrodków regionalnych Fundacji zorganizowała **5399** wydarzeń szkoleniowych (szkolenia, warsztaty, seminaria i spotkania forów), w których wzięło udział **89 547** osób. Stanowiło to znaczny wzrost w porównaniu z rokiem 2006, zarówno pod względem liczby wydarzeń (o 42%), jak i ich uczestników (o 24%).

Do końca 2007 roku, czyli przez **18** lat pracy Fundacji, w zorganizowanych przez nią wydarzeniach szkoleniowych wzięło udział ogółem **904 578** osób.

Rys. 1. Liczba uczestników wydarzeń szkoleniowych FRDL w poszczególnych latach



W grudniu 2007 roku FRDL przyjęła Kodeks Dobrych Praktyk Polskiej Izby Firm Szkoleniowych, której jest członkiem-założycielem jako jedyna organizacja pozarządowa.

Usługi doradcze i konsultacyjne stanowią drugą ważną formę działalności Fundacji, ściśle powiązaną ze szkoleniową. Poprzez ofertę szkoleniową i inne inicjatywy (np. konkursy) FRDL stymuluje proces ustawicznego podnoszenia kwalifikacji i wiedzy przez przedstawicieli władz lokalnych i administracji publicznej, środowisk obywatelskich oraz przedsiębiorców, z drugiej zaś strony stara się ich merytorycznie wspomagać przy planowaniu i podejmowaniu strategicznych decyzji. W roku 2007 specjaliści Fundacji opracowali ponad 50 dokumentów. Doradztwo dotyczyło różnych obszarów, często stanowiło bardzo istotny komponent projektów szkoleniowych. W roku 2007 przy FRDL funkcjonowały cztery Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego (RO EFS) przy ośrodkach w Białymstoku, Olsztynie oraz na Mazowszu, w Siedlcach i Ciechanowie, koordynowane przez Biuro Fundacji. Ich celem było zwiększenie umiejętności projektodawców EFS w przygotowaniu, wdrażaniu i zarządzaniu projektami oraz w tworzeniu partnerstw lokalnych. Trzy ośrodki - bydgoski, katowicki i krakowski - od kilku już lat wspierają rozwój przedsiębiorczości w swoich regionach w oparciu o Certyfikaty Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw. Rok 2007 był kolejnym już rokiem świadczenia przez nie usług doradczych poprzez Punkty Konsultacyjne Krajowego Systemu Usług Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

Przy FRDL w Kielcach w latach 2002-2007 działał Regionalny Ośrodek Programu „Młodzież” Unii Europejskiej, wspierający kształcenie pozaszkolne. W Opolu natomiast od 2005 roku funkcjonuje Punkt Informacyjny Programu „Młodzież w Działaniu”.

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej realizowała w 2007 roku **116 projektów** we wszystkich obszarach swojej działalności (załącznik nr 4 - lista realizowanych projektów). Podobnie jak w poprzednich latach, były to przede wszystkim projekty szkoleniowo-doradcze i informacyjne. Po raz pierwszy po długiej przerwie realizowane też były projekty grantowe. W tym roku 50% projektów miało na celu podnoszenie kwalifikacji zawodowych i umiejętności różnych grup odbiorców, 15% - rozwój aktywności obywatelskiej, 11% stanowiły projekty informacyjne, a 10% - związane z przekazywaniem polskich doświadczeń przemian ustrojowych krajom, które obecnie przechodzą transformację. Przeprowadzenie i obsługa konkursów grantowych były natomiast głównymi elementami projektów Ministerstwa Edukacji Narodowej o wspólnej nazwie „Szkoła Równych Szans”, realizowanych przez Fundację w czterech województwach: lubelskim, lubuskim, mazowieckim i zachodniopomorskim. FRDL przeprowadziła konkursy na granty dla szkół, umożliwiające im organizację dodatkowych programów zajęć. Fundacja realizowała ponadto projekty będące wyrazem integracji i współpracy wewnątrzinstytucyjnej.

Środki na realizację projektów były pozyskiwane w otwartych przetargach i konkursach. Fundacja prowadziła też projekty na zlecenie. Od chwili przystąpienia Polski do Unii Europejskiej większość projektów finansowana była z funduszy strukturalnych. W 2007 roku stanowiły one 77% realizowanych projektów. Fundacja uzyskała też dotacje rządowe - krajowe i zagraniczne - oraz granty od organizacji pozarządowych.

Wśród projektów Fundacji w roku 2007 można wyróżnić ogólnopolskie, koordynowane przez Biuro Fundacji w Warszawie oraz regionalne projekty ośrodków. 61% projektów wówczas realizowanych było kontynuacją działań rozpoczętych we wcześniejszych latach. W tym też roku zakończonych zostało 68% projektów, a pozostałe trwają nadal. Dużym sukcesem była nominacja projektu „Sottyski i liderki wiejskie - kobiety zarządzają polską wsią” (w ramach SPO RZL), zakończonego w marcu 2008 roku, na laureata II edycji konkursu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego „Dobre praktyki EFS 2008” pod hasłem: „Najlepsza inwestycja w człowieka 2008”. Szczególnie ważną i stale rozwijającą się formą kształcenia ustawicznego przedstawicieli samorządów oferowaną przez FRDL stanowią fora lokalnych specjalistów samorządowych. Służą one integracji środowisk zawodowych, ich wzajemnemu wsparciu, poszerzaniu wiedzy, doskonaleniu warsztatu wykonywanego zawodu i zajmowanego stanowiska. W roku 2007 powstało 16 nowych forów, osiągając łączną liczbę **80** (załącznik nr 1 - lista forów działających w poszczególnych województwach).

Fundacja organizuje na terenie całej Polski konferencje, debaty i seminaria. Często stanowią one jeden z elementów realizowanych projektów. W roku 2007 odbyło się **48** takich wydarzeń (załącznik 2 - lista konferencji).

Od połowy lat 90. Fundacja prowadzi intensywne działania w krajach przechodzących transformację ustrojową i gospodarczą, przekazując polskie doświadczenia w zakresie tworzenia ustroju i funkcjonowania samorządu terytorialnego, aktywności obywatelskiej, rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie lokalnym i regionalnym, a także przygotowania do funkcjonowania w strukturach Unii Europejskiej. W roku 2007 objęły one przede wszystkim Ukrainę, ale także Azerbejdżan, Chorwację, Kazachstan, Serbię oraz Turcję. Fundacja jest członkiem Grupy Zagranica, zrzeszającej polskie organizacje pozarządowe, które realizują programy pomocowe na rzecz innych krajów.

W roku 2007 Fundacja prowadziła działalność wydawniczą przede wszystkim związaną z publikacją raportów, materiałów szkoleniowych i promocyjnych. Nakładem WSAP w Szczecinie, przy współfinansowaniu Biura FRDL, ukazała się książka prof. Jerzego Regulskiego *Reformowanie państwa. Moje doświadczenia*.

FRDL starała się szeroko upowszechniać problematykę swoich działań, tak na poziomie ogólnopolskim, regionalnym, jak i lokalnym. Dzięki umowie o współpracy z „Gazetą Samorządu i Administracji”, która została w tym roku przedłużona, FRDL dysponuje w tym dwutygodniku stałą stroną informacyjną. Media były też partnerami Fundacji przy realizacji kilku projektów (np. „TV Biznes” i „Serwis Samorządowy PAP” - w projekcie informacyjnym **Eurolinia+**, promującym wykorzystanie funduszy strukturalnych, lub „Gazeta Sotecka” - przy wcześniej wspomnianym projekcie „Sottyski i liderki wiejskie”). Bardzo ważną rolę odgrywały kontakty i współpraca z mediami przy realizacji poszczególnych projektów i organizowanych wydarzeń, co zaowocowało bardzo licznymi materiałami prasowymi, filmami i materiałami radiowymi. Fundacja utrzymywała bliską współpracę z Serwisem Samorządowym PAP, portalem organizacji pozarządowych www.ngo.pl, TVP3, a także z innymi mediami. Wydarzenia organizowane przez Fundację były objęte patronatami medialnymi.

W roku 2007 nastąpiły pozytywne zmiany w strukturze Fundacji. Przede wszystkim w Gdańsku znakomicie rozwinął działalność reaktywowany jako jednostka samodzielna ośrodek regionalny pod nazwą FRDL - Pomorskie Centrum Samorządu Terytorialnego. Poprzednio funkcjonował on przejściowo (w latach 2002-2006) jako filia FRDL - Małopolskiego Instytutu Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie. Na początku roku warszawskie Biuro Fundacji zmieniło siedzibę. Obecnie Biuro prowadzi także bieżącą działalność szkoleniową w ramach Działu Szkoleń, Doradztwa, Konsultingu i Projektów na Mazowszu. Swoją działalność rozwija też Polski Instytut Demokracji Lokalnej, którego dyrektorem została jesienią 2007 roku Barbara Imiołczyk, prezes Zarządu. W styczniu Zarząd powołał spośród pracowników jedenastoosobowy zespół opiniodawczy, a w październiku komórkę ds. audytu wewnętrznego. Został wprowadzony w całej sieci jednorodny system okresowych ocen pracowników, opisu stanowisk pracy oraz rozpoczęto prace nad systemem motywacyjnym. Bardzo ważnym działaniem dla rozwoju FRDL było przeprowadzenie audytu instytucjonalnego, który wskazał kierunki dalszego rozwoju organizacji. Przeprowadziło go Towarzystwo Doradcze Ryszard Stocki, dzięki grantowi instytucjonalnemu, przyznanemu przez Fundację im. Stefana Batorego. W roku 2007 regularnie odbywały się spotkania Kolegium Dyrektorów Ośrodków Regionalnych FRDL, Forum Koordynatorów Szkoleń FRDL i Forum Projektowe FRDL. Fundacja w swojej działalności opierała się na Kodeksie Etycznym FRDL.

Trzy ośrodki FRDL posiadają Certyfikat ISO: Pomorsko-Kujawskie Centrum Demokracji Lokalnej w Bydgoszczy, Małopolski Instytut Samorządu Terytorialnego i Administracji w Krakowie, Ośrodek Kształcenia Samorządu Terytorialnego im. Waleriana Pańki w Katowicach.

Jesienią 2007 roku nastąpiły również zmiany w składzie Rady Nadzorczej Fundacji, związane z wyborami parlamentarnymi. Dwoje jej członków zostało bowiem powołanych do nowego rządu: Bogdan Zdrojewski objął funkcję ministra kultury i dziedzictwa narodowego, a prof. Grażyna Praweńska-Skrzypek - wiceministra nauki i szkolnictwa wyższego. Do grona Rady Nadzorczej zaproszenie przyjął prof. Michał Kulesza.

Zmianie uległ także skład Zarządu FRDL, z którego odszedł jeden z jego członków - Jan Chrobak. Nastąpiły także zmiany na stanowiskach dyrektorów trzech ośrodków regionalnych FRDL: w Poznaniu, Wrocławiu oraz Zielonej Górze.

W końcu 2007 roku zespół Fundacji liczył **260** pracowników etatowych. Duża ich część już po raz dziewiąty brała udział w ogólnopolskim dorocznym spotkaniu zespołu FRDL, które tradycyjnie odbyło się w końcu września. Tym razem gospodarzem był ośrodek białostocki, a zorganizowano je w

Białowieży. Szczególnie uroczysty przebieg zjazdu związany był z obchodami XV rocznicy powstania FRDL-Podlaskiego Centrum. Spotkanie miało charakter integracyjno-dyskusyjno-szkoleniowy.

Przez ostatnie dwa lata kadra FRDL korzystała z wyjątkowej możliwości podniesienia kompetencji i umiejętności zawodowych w ramach „Akademii FRDL”. Był to projekt współfinansowany ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i realizowany pod nadzorem Ministerstwa Pracy i Polityki Społecznej. Skorzystała z niego blisko połowa pracowników Fundacji w całej Polsce - 107 osób. Uczestniczyli oni w studiach podyplomowych (20 osób), kursach języka angielskiego (44 osoby) i w czterech modułach szkoleń (trenerskim, doradczym, zarządzania i organizacji szkoleń oraz zarządzania projektami). 16 osób wzięło też udział w tzw. „Szkole Trenerów FRDL”, kształcącej umiejętności prowadzenia nauczania osób dorosłych.

Dużą rolę w funkcjonowaniu naszych biur odgrywają wolontariusze i stażyści z kraju i z zagranicy. W 2007 roku FRDL podpisała umowę z Collegium Civitas o stałej współpracy w zakresie międzynarodowych praktyk studenckich.

Fundacja należy do Ogólnopolskiego Forum Organizacji Pozarządowych (OFOP), którego jest jednym ze współtwórców. Przedstawiciel FRDL jest członkiem Rady Działalności Pożytku Publicznego przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej. W roku 2007 Ministerstwo Rozwoju Regionalnego zaleciło samorządom wojewódzkim zastosowanie przy wyborze członków Podkomitetów Monitorujących Program Operacyjny Kapitał Ludzki, reprezentujących organizacje pozarządowe, procedur, które zostały opracowane w ramach projektu „Partnerstwo dla III Sektora”, realizowanego przez FRDL w latach 2003-2006.

FRDL jest również członkiem-założycielem Polskiej Izby Firm Szkoleniowych. Należy m.in. do European Network of Training Organizations for Local and Regional Authorities of Europe - europejskiej sieci organizacji prowadzących szkolenia dla władz lokalnych i regionalnych - ENTO, a jej przedstawiciel od kilku kadencji działa we władzach tej organizacji.

Powołane na początku lat dziewięćdziesiątych przez założycieli FRDL pomaturalne szkoły administracji publicznej, przekształcone potem w wyższe szkoły (WSAP) w Białymstoku, Kielcach, Łodzi i Szczecinie, posiadają odrębną osobowość prawną, ale ściśle współpracują z Fundacją i stanowią jej merytoryczne zaplecze. W sumie mury WSAP opuściło już **12 089** absolwentów, przy czym w samym roku 2007 było to **2137** osób. Korzystały one ze studiów stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych. W rankingu szkół wyższych dziennika „Rzeczpospolita” i tygodnika „Perspektywy”, przeprowadzonym na początku 2008 roku, w kategorii niepaństwowych wyższych uczelni licencjackich WSAP w Białymstoku zajęła 2 miejsce, a WSAP w Łodzi - 12. W 2007 roku zostało podjęte wspólne działanie uczelni i Fundacji, jakim był cykl czterech seminariów „Obserwatorium samorządowego”, poświęconych sprawności działania instytucji publicznych.

W roku 2007 nastąpiła zmiana w strukturze WSAP w Białymstoku, związana z utworzeniem stanowiska prezydenta tej uczelni, które objęła prof. Barbara Kudrycka. Rektorem na jej miejsce został mianowany prof. Jerzy Kopania. Jednak w związku z objęciem przez prof. Kudrycką stanowiska ministra nauki i szkolnictwa wyższego sprawowanie przez nią funkcji na uczelni jest obecnie czasowo zawieszane.

W roku 2007 prof. Jerzy Reguński, współtwórca FRDL i jej prezes, został honorowym obywatelem gminy Marklowice. Profesor otrzymał także prestiżową nagrodę „Złotego Hipolita” dla Wybitnych Osobistości Pracy Organicznej, przyznawaną przez poznańskie Towarzystwo im. Hipolita Cegielskiego.

ROZWÓJ SAMORZĄDNOŚCI TERYTORIALNEJ I ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Jeden z głównych celów działań Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej stanowi rozwój samorządności terytorialnej i administracji publicznej. FRDL jest największą polską organizacją kształcącą i podnoszącą kwalifikacje zawodowe kadr administracji lokalnej. W roku 2007 cel ten realizowany był poprzez:

- szkolenia,
- seminaria i konferencje,
- doradztwo i konsultacje,
- inicjowanie i prowadzenie forów branżowych,
- realizację specjalistycznych projektów,
- badania naukowe i analizy,
- inicjowanie debat społecznych,
- opracowanie i udostępnianie informacji,
- konkursy promujące podnoszenie kwalifikacji i poziomu zarządzania jednostkami.

Ośrodki Fundacji systematycznie (co miesiąc) rozsyłają oferty swoich usług do urzędów administracji samorządowej i innych stałych klientów, a także upowszechniają je poprzez swoje strony w Internecie (dostępne również poprzez www.frdl.org.pl).

Szkolenia

Podobnie jak w latach ubiegłych, szkolenia w roku 2007 stanowiły podstawową formę działalności Fundacji. W grudniu tego roku przyjęła ona Kodeks Dobrych Praktyk Polskiej Izby Firm Szkoleniowych. Od 2006 roku Fundacja posiada wpis do rejestru instytucji szkoleniowych w Mazowieckim Wojewódzkim Urzędzie Pracy.

W całej sieci FRDL od 2003 roku obowiązuje jednolity standard jakości szkoleń. Jakość jest stale monitorowana, co gwarantuje bieżącą kontrolę poziomu szkoleń, ich programów, metod przekazywania wiedzy, jakości materiałów, a także sposobu ich organizacji. Uzyskane oceny są wykorzystywane do wzbogacania oferty FRDL i podnoszenia jakości usług. Stałej ocenie poddawani są wykładowcy i trenerzy.

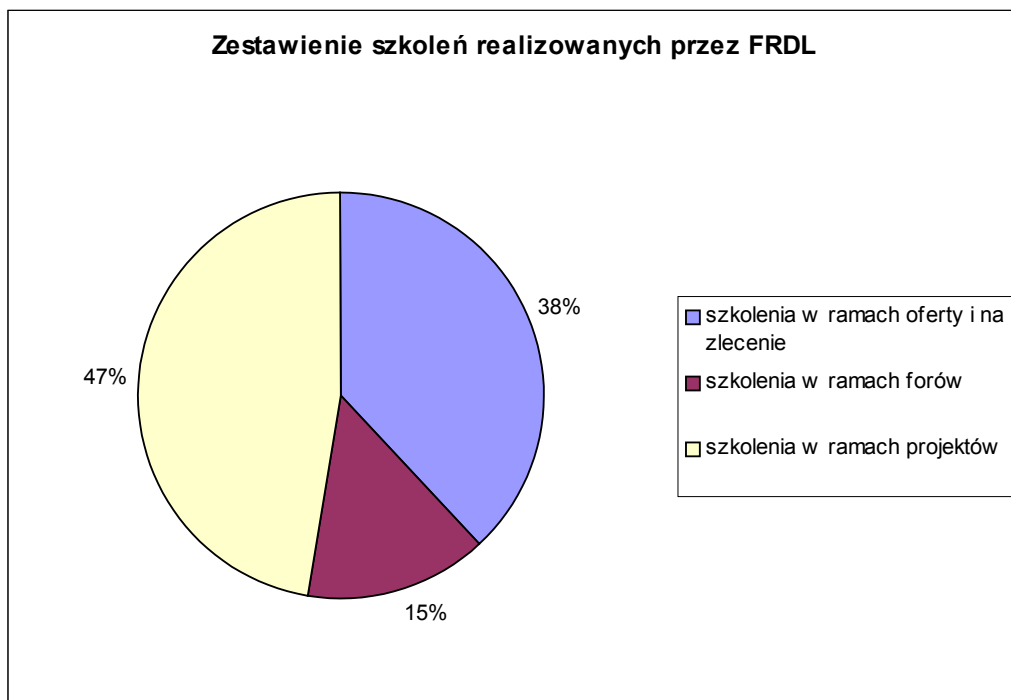
Każdy z 16 ośrodków regionalnych FRDL przygotowuje propozycje oferty programowej, opracowywaną przez ekspertów Fundacji w oparciu o badanie potrzeb w poszczególnych regionach, organizuje specjalistyczne szkolenia na zamówienie, a także szkolenia będące elementem realizowanych projektów. Szkolenia stanowią też jedną z ważniejszych form pracy forów branżowych pracowników samorządowych, działających przy ośrodkach. W sumie w roku 2007, jak już zostało to przedstawione w części *Podsumowanie działań w 2007 roku*, Fundacja zorganizowała **5399** wydarzeń szkoleniowych, w których wzięło udział **89 547 osób**. W tej liczbie **33 892 osób** stanowili uczestnicy szkoleń przeprowadzonych w ramach oferty szkoleniowej ośrodków oraz szkoleń realizowanych na zlecenie. Były to w sumie **1854** wydarzenia. Poniższy wykres (rys. 2) przedstawia liczbę szkoleń i ich uczestników w podziale na regionalne ośrodki FRDL.

Tabela 1. Szkolenia przeprowadzone przez ośrodki FRDL w ramach ich oferty i na zlecenie w 2007 r.

OŚRODEK	Szkolenia	
	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników
Białystok	94	1204
Bydgoszcz	117	2316
Gdańsk	45	844

Jelenia Góra	113	2449
Katowice	172	2982
Kielce	143	2449
Kraków	151	2726
Lublin	75	1339
Łódź	95	1711
Olsztyn	139	1616
Opole	153	2748
Poznań	71	1155
Rzeszów	110	2658
Szczecin	158	3399
Warszawa	59	1686
Wrocław	90	1481
Zielona Góra	69	1129
SUMA	1854	33892

Rys. 1.



Analogicznie do lat poprzednich, tematyka oferowanych szkoleń dla administracji samorządowej dotyczyła różnorodnych aspektów ich działalności, ze szczególnym uwzględnieniem problematyki z zakresu ich zadań własnych i zleconych. Oto ich dziedziny:

- Finanse, podatki, rachunkowość,
- Zarządzanie, planowanie,
- Kodeks postępowania administracyjnego,
- Gospodarka komunalna,
- Gospodarka przestrzenna, nieruchomości, prawo budowlane,
- Mieszkalnictwo,
- Komunikacja, drogi, mosty,
- Działalność gospodarcza, przedsiębiorczość,
- Zamówienia publiczne, procedury przetargowe,
- Funkcjonowanie organizacji pozarządowych i współpraca z nimi, wolontariat,
- Oświata,
- Kultura,
- Polityka społeczna,
- Funkcjonowanie urzędu, organizacja pracy w urzędzie, kompetencje przedstawicieli jednostek, etyka,
- Jawność informacji, ochrona danych, informacje niejawne,
- Ochrona środowiska i zwierząt,
- Prawo pracy i BHP,
- Unia Europejska, fundusze strukturalne,
- Inne.

Szkolenia adresowane były do radnych, urzędników administracji (również pracujących w jednostkach organizacyjnych samorządów terytorialnych), a także do kadry kierowniczej gmin i powiatów, w tym wójtów, starostów, burmistrzów i prezydentów miast.

Dowodem uznania wysokiej jakości szkoleń organizowanych przez Fundację było zlecenie przez Urząd Służby Cywilnej, a potem Kancelarię Prezesa Rady Ministrów (KPRM) przeprowadzenia w latach 2005-2007 trzech kolejnych projektów szkoleniowych, których celem było podniesienie kwalifikacji urzędników administracji państwowej wyższego i średniego szczebla. W szkoleniach, pod nazwą **Szkolenia generalne dla członków korpusu służby cywilnej**, wzięło w całej Polsce udział w sumie 13 200 osób. Realizowane one były w ramach Działania 2.4 Wzmocnienie zdolności administracyjnych Sektorowego Programu Operacyjnego Rozwój Zasobów Ludzkich, współfinansowanego z Europejskiego Funduszu Społecznego. W latach 2006-2007 szkolenia te realizowano w ramach dwóch projektów. W trakcie pierwszego z nich (pod nazwą **Szkolenia generalne i specjalistyczne dla członków korpusu służby cywilnej**) w 350 szkoleniach na cztery tematy ogólne i siedem tematów specjalistycznych wzięło udział 7000 urzędników administracji publicznej. W drugim (pod nazwą **Szkolenia generalne i specjalistyczne - wyższy i średni szczebel zarządzania**) w ramach 150 szkoleń na osiem tematów ogólnych i siedem tematów specjalistycznych podnosiło kwalifikacje 3000 urzędników administracji publicznej, zajmujących stanowiska wyższe, średnie, samodzielne i koordynujące.

Doradztwo i konsultacje dla samorządów terytorialnych

Doradztwo i konsulting świadczony w roku 2007 samorządom terytorialnym dotyczył bardzo wielu aspektów ich działalności i przybierał różne formy: konsultacji, poradnictwa oraz opracowania dokumentów i ekspertyz. Konsulting stanowił też zasadniczy element kilku kluczowych projektów, m.in. trwającego już od 2004 roku Programu „Przejrzysta Polska” oraz projektu „Wsparcie regionalnych i lokalnych społeczności w przeciwdziałaniu narkomanii na poziomie lokalnym”. Skoncentrowany był tam głównie na wzmocnianiu mechanizmów współpracy pomiędzy administracją samorządową i wspólnotami lokalnymi. Więcej o tych projektach w rozdziale *Rozwój społeczeństwa obywatelskiego*.

Należy podkreślić, że w 2007 roku działalność konsultingowa Fundacji dla samorządów w dziedzinie pozyskiwania środków UE prowadzona była przede wszystkim poprzez cztery Regionalne Ośrodki EFS w Białymstoku, Olsztynie, Ciechanowie i Siedlcach.

Wśród ponad 50 dokumentów, przygotowanych w 2007 roku dla administracji terytorialnych przez specjalistów FRDL, po raz pierwszy największą grupę stanowiły strategie rozwiązywania problemów społecznych. Ponadto były to strategie rozwoju lokalnego, studia wykonalności inwestycji i inne opracowania. Ich szersza prezentacja znajduje się w rozdziale *Lokalny rozwój społeczno-gospodarczy*.

Urzędy samorządowe zamawiały też specjalistyczne opracowania dotyczące rozwoju samych urzędów np. „Podnoszenie kompetencji kadry samorządowej w Gminie Miejskiej Głogów - przygotowanie programu szkoleniowego dla potrzeb Urzędu Miejskiego w Głogowie” (ośrodek we Wrocławiu), przygotowanie systemu ocen kwalifikacyjnych pracowników samorządowych Urzędu Miasta Gdańska i Urzędu Marszałkowskiego Województwa Pomorskiego (ośrodek w Gdańsku).

Wśród badań zleconych ośrodkom Fundacji na uwagę zasługuje przeprowadzone przez MISTiA w Krakowie, a rozpoczęte już w poprzednim roku „Badanie stanu i potrzeb kultury oraz przeprowadzenie analizy SWOT kultury w Gdyni”.

Działalność projektowa

W 2007 roku 33 spośród 116 projektów zrealizowanych przez Fundację (czyli 28%) miało na celu przede wszystkim podnoszenie kwalifikacji zawodowych i umiejętności pracowników administracji publicznej i podległych jej służb (w tym roku dotyczyły głównie pomocy społecznej) oraz rozwój jej współpracy z organizacjami pozarządowymi. Lista wszystkich projektów znajduje się w załączniku nr 4, a szczegółowe omówienie każdego z nich dostępne jest na stronach internetowych realizujących je ośrodków (www.frdl.org.pl).

Fora samorządowe

Fora samorządowe stanowią jedną z najważniejszych form kształcenia ustawicznego kadr administracji publicznej, stosowanych od wielu lat przez FRDL. Służą integracji środowisk zawodowych, ich wzajemnemu wsparciu, poszerzaniu wiedzy, doskonaleniu warsztatu wykonywanego zawodu, piastowanego stanowiska, a także stwarzają najlepsze możliwości konsultacji i wymiany doświadczeń.

Rok 2007 był szczególnie dla działalności fundacyjnych forów. Powstało 16 nowych, a najstarsze, Forum Sekretarzy Samorządów Polski Południowej, świętowało jubileusz 15-lecia. Rok zamknął się liczbą 80 funkcjonujących forów. Liczba ta stale wzrasta, bowiem ciągle podejmowane są inicjatywy utworzenia kolejnych. W 9 województwach sukcesem zakończyła się próba powołania sieci forów interdyscyplinarnych, grupujących osoby zaangażowane w przeciwdziałanie uzależnieniom. Stanowią one formę długofalowego wsparcia dla lokalnych koalicji powstałych w czasie realizacji projektu „Wsparcie regionalnych i lokalnych społeczności w przeciwdziałaniu narkomanii na poziomie lokalnym”. Ogólnopolski charakter ma powołane przy Biurze Fundacji Forum „Przejrzysta Polska” (związane z projektem o tej samej nazwie, opisanym w rozdziale *Rozwój społeczeństwa obywatelskiego*), grupujące jednostki samorządowe najbardziej zaawansowane we wdrażaniu zasad „przejrzystości” działania urzędów. Praktycznie przy wszystkich ośrodkach funkcjonują fora sekretarzy, skarbników i fora urzędników europejskich (FUE).

Zdecydowana większość forów opiera się na stałych członkach, którzy wybierają zarząd forum i sami decydują o kierunkach jego aktywności. Członkowie płacą stałe składki na pokrycie kosztów działania forum. Tylko nieliczne z nich mają charakter otwarty, a uczestniczący w nich urzędnicy nie składają deklaracji członkowskich, lecz każdorazowo zgłaszają swój udział w spotkaniach i szkoleniach. Liczbę członków forów działających przy FRDL można zatem podać jedynie w przybliżeniu: wynosi ona około 3 tysięcy osób.

W roku 2007 Fundacja w całej Polsce przeprowadziła w ramach forów **353** szkoleń i spotkań dla **12 948 osób**. Często były to sesje wyjazdowe, trwające co najmniej dwa dni.

W tej kategorii liderem był nadal ośrodek w Krakowie, który regularnie przeprowadza spotkania członków 13 forów, zamykając 2007 rok 143 spotkaniami. Następnym pod tym względem był ośrodek gdański z ośmioma forami, które spotkały się 55 razy.

Tabela 2. Liczba spotkań i szkoleń dla członków forów zorganizowanych w ośrodkach FRDL w 2007 roku

OŚRODEK	Fora	
	Liczba wydarzeń	Liczba uczestników
Białystok	14	233
Bydgoszcz	6	99
Gdańsk	55	2093
Jelenia Góra	12	266
Katowice	13	397
Kielce	7	178
Kraków	143	6895
Lublin	2	85
Łódź	19	502
Olsztyn	16	344
Opole	11	257
Poznań	5	84
Rzeszów	5	108
Szczecin	11	218
Warszawa	12	671
Wrocław	8	146
Zielona Góra	14	372
SUMA	353	12 948

Kolejny już raz ośrodki w Jeleniej Górze, Zielonej Górze, Szczecinie i Opolu zorganizowały w 2007 roku wspólne sesje wyjazdowe dla członków forów sekretarzy i skarbników ze swoich regionów. Sprzyjało to wymianie doświadczeń i integracji całego środowiska samorządowego tych regionów.

Dużym sukcesem było nawiązanie przez Świętokrzyskie Forum Sekretarzy współpracy z amerykańskim Stowarzyszeniem Menedżerów Miast (US City Management Association), uwieńczone podpisaniem porozumienia partnerskiego. Odbyła się wizyta studyjna polskich sekretarzy w Stanach Zjednoczonych oraz międzynarodowa konferencja w Kielcach: „Działalność inwestycyjna oraz przejrzystość życia publicznego w amerykańskim samorządzie”.

Współpraca samorządowa wewnątrz Unii Europejskiej

W roku 2007 Fundacja tradycyjnie wspierała rozwój samorządowej współpracy przygranicznej i integracji w ramach Unii Europejskiej. Szczególnie ważnym wydarzeniem była organizacja przez ośrodek w Jeleniej Górze Polsko-Niemieckiego Kongresu Samorządów Lokalnych pt. „Polityka Rządu RP, Niemiec oraz Unii Europejskiej i jej wpływ na kształtowanie polsko-niemieckiej współpracy przygranicznej” pod honorowym patronatem marszałków województw dolnośląskiego, zachodniopomorskiego i lubuskiego. Kongres uznany został przez uczestników za bardzo potrzebny i konieczny element wzajemnej współpracy sąsiedzkiej i ma stać się wydarzeniem cyklicznym. Przygotowany został we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera przy wsparciu finansowym Fundacji Współpracy Polsko-Niemieckiej oraz firmy Siemens.

Ośrodek w Kielcach kontynuował natomiast (jako koordynator) realizację międzynarodowego projektu (w latach 2006-2007) pt. „Samorządni Obywatele w Zjednoczonej Europie”, dotyczącego problematyki samorządności i budowy społeczeństwa obywatelskiego w poszerzającej się Unii Europejskiej. Uczestniczyły w nim dwie organizacje z Włoch: Europa Formazione i Youth Europe Service, oraz The Trade Union of Teachers Educational and Scientific Services z Turcji. Przeprowadzono lokalną diagnozę sytuacji w regionach partnerskich, zorganizowano seminaria i wykłady skierowane do społeczności lokalnych, przygotowano opracowania eksperckie na temat obywatelstwa europejskiego. Odbyła się także wymiana pracowników projektu i grup słuchaczy, oraz zawiązano partnerstwa lokalne i nawiązano współpracę pomiędzy regionami krajów partnerskich. Stworzono internetową stronę projektu www.autonomouscitizens.eu. Projekt zakończył się w lipcu w 2007 roku konferencją podsumowującą w Kielcach. Finansowany był w ramach programu Wspólnoty Europejskiej Sokrates Grundtvig 2 - Projekty partnerskie dotyczące kształcenia dorosłych.

Konferencje, debaty, opinie, badania

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej w roku 2007 zorganizowała na terenie całej Polski 48 konferencji, debat i seminariów, z których większość adresowana była do przedstawicieli administracji samorządowej. Niektóre z tych wydarzeń inicjowały debatę publiczną lub wpisywały się do niej, inne stanowiły ważny element promocji realizowanych projektów. Lista wydarzeń znajduje się w załączniku nr 2.

We współpracy z Wyższymi Szkołami Administracji Publicznej Fundacja podjęta w roku 2007 kilka inicjatyw badawczych i opiniotwórczych. Odbyły się cztery spotkania „Obserwatorium samorządowego”, poświęcone sprawności działania instytucji publicznych. W grudniu WSAP w Kielcach z zarządkiem FRDL rozpoczęły badania pilotażowe, mające na celu identyfikację problemów związanych z pozyskiwaniem funduszy unijnych przez samorządy gminne. Współdziałając z kilkoma ośrodkami regionalnymi, przeprowadzono wywiady z przedstawicielami gmin, poruszające różne zagadnienia związane z historią korzystania z funduszy przedakcesyjnych oraz funduszy z okresu finansowania 2004-2006, a także planów i działań związanych z perspektywą finansowania 2007-2013. W wyniku przeprowadzonych badań udało się ustalić najczęstsze strategie przyjmowane przez gminy w procesie pozyskiwania funduszy oraz najpoważniejsze bariery, jakie utrudniają te procesy w skali małych i średnich gmin oraz dużych miast. Raport dostępny jest poprzez stronę www.frdl.org.pl.

Prof. Jerzy Reguński, prezes FRDL, i Barbara Imiołczyk, prezes zarządu FRDL, uczestniczą w pracach reaktywowanego Konwersatorium „Doświadczenie i Przyszłość”. W listopadzie został wydany raport ich autorstwa pt. *Samorządność i demokracja lokalna*.

Konkursy, rankingi i patronaty

Fundacja organizuje szereg konkursów i rankingów jednostek samorządowych. Stanowią one sprawdzoną formę promocji podnoszenia kwalifikacji kadr oraz dobrych praktyk samorządowych. Większość ośrodków prowadzi rankingi regionalne wśród urzędów korzystających z ich oferty. Pierwszym ośrodkiem, który zainicjował takie działania, było FRDL-Podlaskie Centrum w Białymstoku, gdzie od 1993 roku przyznawana jest nagroda „Za szczególną aktywność w rozwoju wiedzy samorządowej”. W Krakowie wyróżnione gminy otrzymują wiele mówiący tytuł „Mądrej Gminy”. W roku 2007 ośrodek w Olsztynie po raz pierwszy zorganizował „Konkurs o Laur Edukacji

Samorządowej”. Natomiast FRDL-MISTiA wraz z Urzędem Marszałkowskim Województwa Małopolskiego już po raz trzeci przeprowadziły konkurs „Wzorcowy Urząd w Małopolsce”, wyróżniając urzędy za nowatorstwo, przejrzystość procedur i rozwój społeczeństwa informacyjnego.

Ośrodek kielecki, tym razem wspólnie z Wojewodą Świętokrzyskim oraz Marszałkiem Województwa Świętokrzyskiego, po raz kolejny ogłosił wyniki Rankingu Gmin Regionu Świętokrzyskiego za rok 2006. Ranking miał na celu wzbudzenie motywacji wśród jednostek samorządu terytorialnego do wspierania, promowania i wzrostu profesjonalizmu w podejmowanych działaniach.

W Zielonej Górze z okazji 18-lecia odrodzonego polskiego samorządu terytorialnego ogłoszono konkurs pod nazwą **Świadectwo dojrzałości** dla najlepszych samorządowców i instytucji samorządowych, którzy w opinii obywateli województwa lubuskiego „zdali maturę” z demokracji lokalnej.

Fundacja przez kolejny już rok (od 2003) pełniła rolę patrona instytucjonalnego „Konkursu na najlepsze rozprawy doktorskie i prace magisterskie nt. samorządu terytorialnego i zagadnień decentralizacji”. Konkurs jest organizowany przez wydawcę i redakcję miesięcznika „Samorząd Terytorialny”.

SPOŁECZEŃSTWO OBYWATELSKIE

Jednym z celów strategicznych Fundacji jest wspieranie rozwoju społeczeństwa obywatelskiego. Od początku bierze ona aktywny udział w najważniejszych ogólnopolskich działaniach, wzmacniających społeczeństwo obywatelskie i rozwój sektora pozarządowego. Poprzez szkolenia, doradztwo, konkursy i realizację projektów zachęca do aktywności społecznej, a szczególnie stara się inicjować i wspierać nawiązywanie i rozwój współpracy pomiędzy organizacjami pozarządowymi i samorządami. W roku 2007 były organizowane w tym kierunku szkolenia, warsztaty, konferencje, prowadzono poradnictwo, wydawano publikacje, a także przeprowadzono badania (np. badanie ankietowe na temat stanu i kondycji trzeciego sektora w województwie podkarpackim).

W roku 2007 wkład Fundacji w działania na rzecz rozwoju trzeciego sektora został zauważony przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego, które zaleciło samorządom wojewódzkim, aby przy wyborze członków Podkomitetów Monitorujących Program Operacyjny Kapitał Ludzki, reprezentujących organizacje pozarządowe, zastosowały procedury opracowane w ramach projektu „Partnerstwo dla III Sektora”, realizowanego przez FRDL w latach 2003-2006.

Fundacja jest członkiem założycielem Ogólnopolskiej Federacji Organizacji Pozarządowych. Od 2006 roku przedstawiciel FRDL bierze udział w pracach nad aktami prawnymi, dotyczącymi tego sektora, jako członek Rady Działalności Pożytku Publicznego przy Ministrze Pracy i Polityki Społecznej. Reprezentanci Fundacji są także członkami: Komitetu Koordynacyjnego Narodowych Strategicznych Ram Odniesienia na lata 2007-2013, Komitetu Monitorującego Programu Operacyjnego „Kapitał Ludzki” (KM PO KL) na lata 2007-2013; KM PO „Pomoc Techniczna” na lata 2007-2013; KM PO Rozwój Polski Wschodniej, KM PO KL w województwie podlaskim, KM Regionalny Program Operacyjny Województwa Opolskiego oraz Podkomitetów Monitorujących PO KL w województwach: opolskim, kujawsko-pomorskim i zachodniopomorskim.

We wrześniu 2007 roku ośrodek gdański zainaugurował działanie **Sopockiego Centrum Organizacji Pozarządowych**, obejmującego także **Centrum Wolontariatu**. Przy ośrodku w Opolu działał natomiast **Inkubator Organizacji Pozarządowych** w ramach partnerstwa w projekcie „Profesjonalizacja III Sektora” Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL, a także powstała stała oferta szkoleniowo-doradcza dla sektora organizacji pozarządowych. W Krakowie pojawiły się dwie cenne inicjatywy na rzecz wzmocnienia sektora społecznego. Pierwszą z nich była realizacja projektu „Małopolska Akademia Trenerów Zarządzania Strategicznego dla NGO”, a drugą - ogłoszenie konkursu „Małopolskie Wektory Współpracy” na najlepszy program współpracy jednostek samorządowych z organizacjami pozarządowymi.

Ważny nurt w działalności Fundacji stanowiły inicjatywy adresowane do liderów wiejskich, które wzmacniają i rozwijają aktywność obywatelską w tym środowisku. Były to m.in. dwa projekty realizowane przez Biuro Fundacji: **Sołtyski i liderki wiejskie** (poniżej szersze jego omówienie) oraz **Stereotyp a równe szanse kobiet i mężczyzn w środowisku wiejskim**, a w województwie zachodniopomorskim **Europejska Akademia Sołtysa. Wsparcie postaw obywatelskich mieszkańców wsi zachodniopomorskich**.

Jak już zostało podkreślone wcześniej, w roku 2007 szczególną rolę odgrywały cztery **Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego** w Białymstoku, Olsztynie, Ciechanowie i Siedlcach, których zadaniem było zwiększenie umiejętności projektodawców EFS w zakresie przygotowania, wdrażania i zarządzania projektami oraz tworzenia partnerstw lokalnych. W Kielcach już od 2000 roku na mocy porozumienia Urzędu Komitetu Integracji Europejskiej i FRDL działa **Regionalne Centrum Informacji Europejskiej (RCIE)**, które prowadzi działalność informacyjną, konsultingową i doradczą. Przy RCIE funkcjonuje biblioteka, udostępniająca blisko 4000 publikacji dotyczących działania i kierunków rozwoju UE. Dodatkowo przy FRDL-Świętokrzyskim Centrum od 2005 roku funkcjonuje **Punkt Europe-Direct**, należący do sieci 19 ośrodków informacji w Polsce i 407 ośrodków w 25 państwach UE. W 2007 roku świadczył on usługi informacyjne na temat polityk Unii Europejskiej, zajmował się dystrybucją publikacji, pomagał mieszkańcom regionu nawiązać dialog z instytucjami, poszukiwał zagranicznych partnerów dla szkół do wspólnotowego programu Socrates-Comenius, Programu „Młodzież w Działaniu”. W ramach współpracy z regionalnym portalem www.gazeta.pl przeprowadził w regionie świętokrzyskim konkurs internetowy dla czytelników, dotyczący tematyki unijnej.

W latach 2007-2008 Fundacja po raz pierwszy realizowała kompleksowy projekt informacyjny we współpracy z mediami (TV Biznes i portalem Serwis Samorządowy PAP). Jego celem było upowszechnianie w społeczeństwie polskim wiedzy na temat możliwości szerokiego skorzystania z funduszy strukturalnych. W ramach projektu pod nazwą „Eurolinia +” dla każdej z 15 grup społecznych przygotowano odrębny odcinek magazynu telewizyjnego, oraz osobne, monitorowane forum dyskusyjne na portalu internetowym wraz z interaktywną zakładką tematyczną (www.euroliniaplus.pl).

Działania adresowane do młodzieży i środowisk oświatowych w tym okresie obejmowały m.in. szeroką ofertę **Regionalnego Ośrodka Narodowej Agencji Programu Młodzież**, które funkcjonowało przy Świętokrzyskim Centrum w latach 2002-2007, a także ofertę prowadzonego w Opolu - w ramach sieci krajowej - **Punktu Informacyjnego Programu „Młodzież w Działaniu”**.

Najważniejsze przedsięwzięcie na rzecz edukacji szkolnej stanowiły cztery regionalne projekty grantowe pod wspólnym tytułem „**Szkoła Równych Szans**”, realizowane przez sieć FRDL w województwach lubelskim, lubuskim, mazowieckim i zachodniopomorskim w okresie od stycznia 2007 roku do czerwca 2008 roku. Partnerami FRDL były Społeczne Towarzystwo Oświatowe i Fundacja Edukacja dla Demokracji. W wyniku projektu w roku szkolnym 2007/2008 oferta ponad 250 szkół (podstawowych, gimnazjalnych i ponadgimnazjalnych) została poszerzona o dodatkowe zajęcia rozwijające dla uczniów, co miało wyrównywać ich szanse edukacyjne i społeczne. Dotacje przeznaczono m.in. na dodatkowe lekcje z różnych przedmiotów, w tym języków obcych, kółka teatralne, fotograficzne, plastyczne, wycieczki krajoznawcze, wyjścia do kin, teatrów, muzeów, przystosowanie budynków szkolnych do potrzeb uczniów niepełnosprawnych, zakup sprzętu komputerowego, fotograficznego, instrumentów muzycznych i innych pomocy dydaktycznych (więcej informacji na stronie www.szkoła.szans.pl). Realizację projektów zleciło Fundacji Ministerstwo Edukacji Narodowej, a finansowane są one w ramach SPO RZL 2004-2006, Priorytet 1.2a: Rozwój społeczeństwa opartego na wiedzy.

Do sukcesów ośrodka opolskiego należy zaliczyć program ekologiczny dla szkół „**Ekozespoły**”: w 2007 roku organizowany był on już po raz jedenasty i cieszy się niestabnącą popularnością wśród szkół Opolszczyzny, których większość w nim uczestniczy.

Do ciekawszych działań aktywizujących dla młodzieży należy zaliczyć przeprowadzony w województwie lubuskim konkurs „**Którędy do demokracji**” na esej literacko-społeczny, zakończony konferencją pod tym samym tytułem.

Najważniejsze projekty wspierające współpracę samorządu terytorialnego, organizacji pozarządowych i społeczności lokalnych oraz aktywizację wiejskich liderów w 2007 roku

1. Sołtyski i liderki wiejskie - kobiety zarządzają polską wsią - projekt, realizowany przez FRDL we współpracy z „Gazetą Sołecką” w ramach SPO RZL (działanie 1.6), miał na celu przygotowanie pań do roli lokalnych liderki w swoich społecznościach. Realizowany był w latach 2006-2008 w czterech województwach: mazowieckim, lubelskim, wielkopolskim i kujawsko-pomorskim i objął łącznie 125 beneficjentek - sołtyszek, członkiń stowarzyszeń, nauczycielek i żon sołtysów.

Prowadzono szkolenia, warsztaty, konsultacje i wizyty studyjne w regionie. Tematyka szkoleń obejmowała zagadnienia związane z autoprezentacją i sposobami mobilizowania ludzi do działania, pracą metodą projektową i poszukiwaniem funduszy. Równolegle prowadzono poradnię prawną, której porady publikowane były, podobnie jak działania projektowe, na łamach „Gazety Soteckiej”. Wynikiem projektu (zakończonego konferencją w lutym 2008) było powstanie ponad 60 inicjatyw, takich jak np. złożenie wniosków o dotacje, zarejestrowanie stowarzyszenia, powstanie planów rozwoju miejscowości. Wszystkie działania projektowe były systematycznie relacjonowane przez „Gazetę Sotecką”. Wydana też została broszura pt. *Kalejdoskop dobrych praktyk* z przykładami najciekawszych inicjatyw, realizowanych przez uczestniczki projektu (nakład 5000 egzemplarzy), a jej wersja elektroniczna dostępna jest poprzez stronę internetową www.frdl.org.pl. Projekt został laureatem II edycji konkursu Ministerstwa Rozwoju Regionalnego „Dobre praktyki EFS 2008” pod hasłem „Najlepsza inwestycja w człowieka 2008” - jako jeden z 15 najlepszych projektów, wybranych spośród 239 zgłoszonych.

2. Wsparcie regionalnych i lokalnych społeczności w przeciwdziałaniu narkomanii na poziomie lokalnym - był to projekt ogólnopolski, realizowany na zlecenie Krajowego Biura do spraw Przeciwdziałania Narkomanii w latach 2006-2007. Miał na celu pomoc administracji samorządowej w budowaniu gminnych programów przeciwdziałania narkomanii (GPPN) przy zaangażowaniu społeczności lokalnych. W 16 regionalnych ośrodkach Fundacji przeprowadzono 100 cykli szkoleń i konsultacji (po 8 warsztatów każdy) dla zespołów z 800 gmin, reprezentujących koalicje lokalne, składające się z przedstawicieli administracji samorządowej oraz przedstawicieli społeczności lokalnych, w sumie 2700 osób. Dzięki projektowi powstało 400 dobrych strategii, mających realne szanse na skuteczność (przekroczone zostały znacznie założenia projektu). Przedstawiciele 20 zespołów, które opracowały najlepsze GPPN, odbyli staż w Hiszpanii.

Nowatorstwem projektu było podjęcie próby powołania przy ośrodkach FRDL we wszystkich województwach interdyscyplinarnych forów, grupujących osoby zaangażowane w przeciwdziałanie uzależnieniom, jako formy długofalowego wsparcia dla lokalnych koalicji. Zakończyła się ona sukcesem w 9 województwach (załącznik 1: Lista forów).

Ważnym komponentem projektu była kampania promocyjna na poziomie krajowym i lokalnym. Na bazie materiałów szkoleniowych opracowanych dla projektu i zweryfikowanych podczas jego realizacji opublikowany został podręcznik *Zapobieganie narkomanii w gminie. Zasady tworzenia Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii*. Został on wydany w formie książkowej i na CD w nakładzie 14 tysięcy egzemplarzy. Przekazano je bezpłatnie do wszystkich jednostek samorządowych i kluczowych instytucji w Polsce. Jego wersja elektroniczna dostępna jest także poprzez strony internetowe FRDL i KBPN.

Dodatkowo, w ramach projektu, zespół ekspertów opracował propozycje zmian legislacyjnych w zakresie dotyczącym przeciwdziałania narkomanii do zarekomendowania przez KBPN Sejmowi RP.

Projekt był realizowany w ramach programu Transition Facility 2004 (PL2004/016-829.05.01.02), a współfinansowany ze środków Unii Europejskiej i Rządu RP.

3. Program „Przejrzysta Polska”

Program jest realizowany od 2004 roku. Ma na celu promowanie dobrych praktyk, sprzyjających przejrzystości życia publicznego w środowisku samorządów lokalnych. Jego inicjatorami poza FRDL byli Fundacja Batorego - Program „Przeciw korupcji”, Polsko-Amerykańska Fundacja Wolności, „Gazeta Wyborcza”, Centrum Edukacji Obywatelskiej i Bank Światowy.

Pierwszą część programu (2004-2005) stanowiło *Laboratorium*: eksperymentalny roczny program edukacyjny z udziałem 16 jednostek samorządu terytorialnego. Przy wsparciu szkoleniowo-konsultacyjnym wdrażały one wypracowane w toku programu zadania, przypisane do sześciu zasad dobrego rządzenia: przejrzystości, partycypacji społecznej, braku tolerancji dla korupcji, przewidywalności, fachowości i rozliczalności. Drugą część programu stanowiła masowa akcja prowadzona przez „Gazetę Wyborczą” pod hasłem „Przejrzysta Polska”, adresowana do samorządów terytorialnych, które przy współpracy z organizacjami pozarządowymi i mieszkańcami chciały udoskonalać praktykę sprawowania władzy, dążąc do wyeliminowania korupcji i innych form patologii. W akcji uczestniczyło blisko 800 gmin i powiatów (liczba zgłoszeń przekroczyła założenia blisko dwukrotnie), a ukończyło ją 403 jednostek samorządu terytorialnego.

W roku 2006 FRDL realizowała program kontynuacji „Przejrzystej Polski” z udziałem 178 jednostek samorządowych, które w 2005 roku otrzymały certyfikat ukończenia akcji. Celem było utrwalenie wprowadzonych rozwiązań i wdrożenie nowych zadań, mających wpłynąć na poprawę jakości obsługi interesantów w urzędach, zainicjowanie społecznej dyskusji na temat etyki w samorządzie oraz opracowanie procedury konsultacji społecznych.

W czasie trwania programu samorzady wdrożyły ponad 4500 zadań - praktycznych rozwiązań usprawniających działanie samorządu i przyczyniających się do poprawy przejrzystości jego funkcjonowania. Przeszkolono ponad 3000 urzędników samorządowych.

W 2007 roku powstało Forum Przejrzystej Polski - jako platforma współpracy samorządów najbardziej aktywnych i zaawansowanych we wdrażaniu sześciu zasad akcji. Odbyły się trzy spotkania. Jednostki samorządowe przeprowadziły audyt wewnętrzny zadań wdrożonych w czasie trwania projektu w latach poprzednich. Przeprowadzono także szkolenia dla przedstawicieli samorządów. Przygotowany też został system certyfikacji jednostek samorządowych, oparty na ich audycie wewnętrznym.

Program został również przeniesiony na Ukrainę przez ośrodki FRDL w Lublinie i w Szczecinie, a także spotkał się z zainteresowaniem samorządów lokalnych takich krajów, jak m.in. Gruzja, Bułgaria, Rumunia, Kazachstan i kraje bałkańskie. W niektórych podjęto już pilotażowe działania w ramach wdrażania zasad „Przejrzystej Polski”.

3. Koalicje na rzecz bezpieczeństwa to projekt realizowany przez olsztyński ośrodek wspólnie z Warmińsko-Mazurskim Kuratorium Oświaty, w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Mediacji i Kształcenia Porad Prawnych, a także Katolickim Stowarzyszeniem Opieki nad Dzieckiem i Rodziną im. Św. Brata Alberta. Celem było zahamowanie zachowań agresywnych w szkołach poprzez eliminowanie i łagodzenie drastycznych przejawów niedostosowania społecznego, powołanie i przeszkolenie specjalistów do spraw rozwiązywania problemów agresji i przemocy w środowiskach szkolnych oraz poprawa współpracy podmiotów lokalnych (szkoła, policja, samorząd terytorialny, organizacje pozarządowe, rodzice), koordynacji ich działań, wymiany informacji i podejmowania wspólnych przedsięwzięć. Powołano i przeszkolono przedstawicieli powiatowych zespołów tworzących „Koalicje na rzecz bezpieczeństwa” (83 osoby). Uczestniczyli oni w 224 godzinach sesji szkoleniowych, pomiędzy którymi korzystali ze szkoleń na odległość (*e-learning*), doradztwa oraz „superwizji” organizowanych podczas wizyt studyjnych w poszczególnych uczestniczących w projekcie powiatach.

LOKALNY ROZWÓJ SPOŁECZNO-GOSPODARCZY

Wspieranie rozwoju społeczno-gospodarczego w roku 2007 miało przede wszystkim formę doradztwa, konsultacji, szkoleń, upowszechniania informacji oraz realizacji projektów specjalnych. Można je podzielić na działania wspierające administrację samorządową, sektor małej i średniej przedsiębiorczości, rozwój organizacji pozarządowych, podnoszenie kwalifikacji i umiejętności zawodowych pracowników i osób bezrobotnych. Największą rolę w tych działaniach odgrywały - wiele już razy wspomniane w tym raporcie - cztery Regionalne Ośrodki Europejskiego Funduszu Społecznego (RO EFS), prowadzone przez Fundację w Białymstoku, Olsztynie, Siedlcach i Ciechanowie, oraz cztery Punkty Konsultacyjne Krajowego Systemu Usług Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości w Bydgoszczy, Krakowie, Tarnowie i Zabrzu.

W roku 2007 zostało przygotowanych ponad 50 opracowań i ekspertyz. Podobnie jak w latach wcześniejszych, Fundacja świadczyła usługi w zakresie przygotowywania niezbędnych dokumentów załączanych do wniosków aplikacyjnych o dotacje z funduszy strukturalnych. Były to studia wykonalności inwestycji, strategii rozwoju lokalnego, strategii rozwoju przedsiębiorczości, lokalne programy rewitalizacji i strategii rozwiązywania problemów społecznych.

Wspieranie administracji samorządowej

W roku 2007 po raz pierwszy największą liczbę opracowań przygotowanych przez ekspertów FRDL stanowiły strategii rozwiązywania problemów społecznych: w Wielkopolsce - dla gminy Grzegorzew oraz gminy i miasta Zduny, na Podkarpaciu - dla miasta i gminy Lubaczów oraz gmin Laszki, Roźwienica, Lubeń, Stubno, w Małopolsce - dla gminy Szczurowa, a także roczna weryfikacja

strategii dla gminy Krzeszowice, w regionie świętokrzyskim - dla gminy Fryszak, na Śląsku - dla miasta Sławkowa oraz na Mazowszu - dla powiatu garwolińskiego. W sumie było to 13 dokumentów.

Opracowane zostały także strategie rozwoju gmin (przez ośrodek w Krakowie): Czarny Dunajec, Dębno, Turawa, miasta i gminy Olkusz oraz powiatu olkuskiego, powiatu bocheńskiego, zaktualizowana została również strategia rozwoju gminy Żegocina, a także (przez ośrodek kielecki)-strategia rozwoju gminy Łęczna.

Ośrodek FRDL w Lublinie przygotował raport o stanie miasta Puławy na rok 2007, a ośrodek krakowski „Plan odnowy miejscowości dla gminy Szerzyny na lata 2007-2013” oraz lokalne programy rewitalizacji miast Żabno i Chełmek.

Ważną grupę ekspertyz w roku 2007 stanowiły studia wykonalności inwestycji i ich uzupełnienia. Większość z 11 opracowań dotyczyła modernizacji systemów wodno-ściekowych.

Fundacja opracowała też bardzo specjalistyczne dokumenty, jak np. diagnozę problemów i model komunikacji społecznej dla procesu odnowy zabytkowych kamienic w Sopocie, strategię rozwoju turystyki Grudziądz, plan modernizacji i rozbudowy składowiska odpadów komunalnych we Włodawie w celu utworzenia zakładu zagospodarowania odpadów.

Wspieranie małych i średnich przedsiębiorstw

FRDL wspierała sektor małych i średnich przedsiębiorstw, podobnie jak we wcześniejszych latach, w ramach działalności trzech ośrodków Fundacji posiadających Certyfikaty Krajowego Systemu Usług dla Małych i Średnich Przedsiębiorstw - w Bydgoszczy, Krakowie i Katowicach. Na mocy umowy z Polską Agencją Rozwoju Przedsiębiorczości (PARP) prowadzą one Punkty Konsultacyjne (w Bydgoszczy, Krakowie, Tarnowie i Zabrzu), świadczące usługi dla przedstawicieli MŚP.

W roku 2007 realizowane były także projekty na rzecz rozwoju sektora MŚP, współfinansowane z programów operacyjnych UE. Najważniejsze z nich to „Telepraca. Ogólnopolski program promocji i szkoleń dla przedsiębiorców”, koordynowany przez Biuro FRDL, dwa krakowskie projekty: „Akademia zarządzania - systemowy cykl szkoleń dla MŚP” oraz „Moja firma - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w Małopolsce”, a także na Opolszczyźnie: „Opolski e-rzemieślnik”.

Ponadto w Małopolsce FRDL-MISTiA przeprowadziła badanie ankietowe wśród przedsiębiorców, dotyczące stopnia ich kompetencji językowych oraz potrzeb w działalności biznesowej.

Wspieranie rozwoju rynku pracy

W 2007 roku ośrodki FRDL realizowały wiele projektów wspierających aktywność na rynku pracy poprzez umożliwienie pracownikom i bezrobotnym podnoszenia lub zdobywania wyższych kwalifikacji i umiejętności. Projekty stymulowały do podejmowania działalności gospodarczej w różnych dziedzinach. Adresowane były przede wszystkim do przedstawicieli grup, którym najtrudniej jest odnaleźć się w obecnej rzeczywistości ekonomicznej: osób zmuszonych do zmiany zawodu (np. górników i żołnierzy), grup defaworyzowanych na rynku pracy (np. ludzi powyżej 40 roku życia, osób niepełnosprawnych, a także wychodzących z nałogów). Fundacja posiada wpis do rejestru podmiotów prowadzących agencje zatrudnienia, jako agencja doradztwa personalnego i poradnictwa zawodowego, wydany przez Marszałka Województwa Mazowieckiego. Ośrodki, odpowiadając na potrzeby rynku pracy, oferują także kursy zawodowe. Taką nową inicjatywę podjął w 2007 roku ośrodek w Bydgoszczy.

Ważniejsze projekty:

- Projekt **Możemy więcej - Partnerstwo na rzecz Spółdzielni Socjalnych** realizowany przez FRDL - MISTiA w Krakowie w latach 2004-2008, wspierający rozwój ekonomii społecznej w Polsce i UE, finansowany z Programu Inicjatywy Wspólnotowej EQUAL. Zasadniczym jego celem jest stworzenie praktycznego modelu spółdzielni socjalnej, zatrudniającej i kształcącej osoby wykluczone lub społecznie marginalizowane, w oparciu o doświadczenia krajów UE w tej dziedzinie. Adresowany jest do osób, instytucji i organizacji zainteresowanych praktyczną stroną ekonomii społecznej, a w szczególności opracowaniem i wdrożeniem polskiego modelu spółdzielni dla osób defaworyzowanych społecznie. Wypracowany model zostanie

upowszechniony i będzie oferowany samorządom lokalnym (głównie szczebla powiatowego) jako praktyczny i realny sposób rozwiązywania problemów związanych z powrotem do społeczeństwa osób z niego wykluczonych. W 2007 roku założono spółdzielnię socjalną Ratel, prowadzącą restaurację. We współpracy z „Gazetą Samorządu i Administracji” prowadzona była promocja projektu, w tym I Forum Ekspertów, zrealizowano film dokumentalny pt. *Gra o sukces z Ratelem w herbie*. Ponadto opracowany został Podręcznik Dobrych Praktyk *Toward A Social Economy Company Model in Europe* w trzech wersjach językowych (polskiej, angielskiej i hiszpańskiej) i CD-Rom z materiałami w projekcie.

- Projekt **Akademia Żaka**, realizowany przez ośrodek we Wrocławiu w latach 2005-2008, finansowana z EFS oraz z budżetu państwa w ramach ZPORR. Celem projektu jest sprecyzowanie ścieżek kariery zawodowej studentów poprzez doradztwo zawodowe oraz opracowanie Planów Rozwoju Zawodowego. Uczestnicy projektu poznają zasady wchodzenia na rynek pracy, spotykają się z doradcami zawodowymi oraz pracownikami działów kadr/HR, przedsiębiorstw wielu branż oraz jednostek samorządu.
- Projekt **Rodzic - Pracownik - rozwój zawodowy rodziców podczas urlopu wychowawczego**, realizowany przez konsorcjum, którego liderem jest FRDL-Centrum Dolnośląskie. Głównym celem działania jest zwiększenie możliwości godzenia życia zawodowego z rodzinnym poprzez wypracowanie elastycznych form i zasad pracy na odległość osób przebywających na urlopie wychowawczym. Projekt realizowany w III etapach od roku 2004, zakończy się w 2008 roku. W 2007 roku przeprowadzono 10 warsztatów, których efektem miało być wprowadzenie zapisów prorodzinnych w strategiach rozwoju poszczególnych jednostek samorządu terytorialnego.

ROZWÓJ DEMOKRACJI LOKALNEJ W KRAJACH DOKONUJĄCYCH TRANSFORMACJI USTROJOWEJ

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej od połowy lat 90. prowadzi działania w krajach przechodzących transformację ustrojową i gospodarczą, przekazując polskie doświadczenia w zakresie tworzenia ustroju i funkcjonowania samorządu terytorialnego, aktywności obywatelskiej i rozwoju społeczno-gospodarczego na poziomie lokalnym i regionalnym, a obecnie także zagadnień związanych z funkcjonowaniem w strukturach Unii Europejskiej. Za tę działalność w 2004 roku została uhonorowana przez XIV Forum Ekonomiczne w Krynicy tytułem Organizacji Pozarządowej Europy Środkowo-Wschodniej. FRDL jest członkiem Stowarzyszenia Grupa Zagranica. Obszary specjalizacji FRDL we wsparciu udzielanym poza granicami kraju to m.in.: reforma administracji publicznej (decentralizacja i dekoncentracja), budowa współpracy pomiędzy obywatelami i administracją samorządową, wspieranie instytucji kształcących pracowników administracji publicznej oraz przygotowanie organizacji pozarządowych i samorządów do integracji z Unią Europejską. Do tej pory FRDL prowadziła działania dla Albanii, Armenii, Azerbejdżanu, Białorusi, Bośni i Hercegowiny, Chorwacji, Czarnogóry, Gruzji, Kazachstanu, Kirgistanu, Macedonii, Mołdowy, Rosji, Serbii, Turcji i Ukrainy. Wsparcie świadczone przez Fundację było finansowane ze źródeł polskich i zagranicznych.

W 2007 roku Fundacja nawiązała też stałą współpracę z Fundacją Kolegium Europy Wschodniej, w ramach której odbywały się wizyty studyjne w Biurze FRDL dla przedstawicieli samorządów, organizacji pozarządowych i dziennikarzy z Ukrainy. Realizowała też projekty na rzecz Azerbejdżanu, Chorwacji, Serbii, Turcji i Ukrainy. Polegały one przede wszystkim na przekazywaniu polskich doświadczeń podczas misji ekspertów do tych krajów oraz na organizowaniu wizyt studyjnych w Polsce dla ich przedstawicieli.

Azerbejdżan

Projekt **Wzrost zaangażowania poszczególnych aktorów życia publicznego w tworzenie budżetu gminy (2006-2007)** miał na celu przekazanie władzom lokalnym regionu Sheki doświadczeń w tworzeniu przejrzystych budżetów gminnych, przy aktywnym udziale społeczności lokalnej. Projekt miał charakter wizyty studyjnej w Polsce. Był realizowany w partnerstwie ze Stowarzyszeniem Charytatywnym ULUCHAY z Sheki w Azerbejdżanie w ramach regionalnego Programu Wschód-Wschód sieci Open Society, finansowany ze środków Fundacji im. Stefana Batorego oraz przez FRDL.

Chorwacja

Projekt **Wsparcie techniczne i granty dla organizacji pozarządowych w zakresie usług społecznych w Chorwacji** był realizowany w latach 2006-2007 przez Biuro FRDL we współpracy (w Polsce) z Biurem Polityki Gospodarczej i Rozwoju Regionalnego w Kielcach. Miał na celu poprawę ogólnej jakości świadczenia usług społecznych w oparciu o najlepsze praktyki stosowane w Chorwacji i odpowiednie standardy UE, a także wzmocnienie potencjału innowacyjnego organizacji pozarządowych w związku z tworzeniem trwałych partnerstw z instytucjami publicznymi na poziomach krajowym i lokalnym, których celem jest świadczenie usług społecznych. Opracowane zostały programy szkoleniowe, przeprowadzone szkolenia w Chorwacji, powstało kompendium partnerstw, zawierające koncepcje dotyczące inicjowania i realizacji projektów w partnerstwach publiczno-prywatnych. Projekt finansowany był przez Ministerstwo Finansów Chorwacji.

Serbia

1. Projekt **Focus Vojvodina Project** był realizowany w latach 2005-2007 przez Biuro Fundacji jako partnera dla VNG International, a finansowany przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych Królestwa Holandii w ramach programu MATRA. Miał na celu wzmocnienie roli społeczeństwa obywatelskiego i zwiększenie udziału jego przedstawicieli w polityce prowadzonej przez gminy Wojwodiny oraz poprawę współpracy multietnicznej na poziomie lokalnym.

2. Projekt **Świętokrzyskie dla Serbii - przejrzyste praktyki samorządowe** był realizowany w 2007 roku przez ośrodek w Kielcach, a sfinansowany ze środków Fundacji im. Stefana Batorego. Miał na celu przekazanie najlepszych polskich doświadczeń w zakresie funkcjonowania jednostek na najniższym szczeblu administracji publicznej, opartych na zasadach przejrzystości, fachowości i jawności ich funkcjonowania. Projekt zrealizowany był poprzez organizację ośmiodniowej wizyty studyjnej w Kielcach dla ośmiu przedstawicieli serbskich jednostek samorządu terytorialnego, gdzie mogli poznać działanie polskich urzędów samorządowych, które wdrożyły zasady i zadania związane z przejrzystością zarządzania (Program „Przejrzysta Polska”).

Turcja

Współpraca obywatelska pomiędzy Polską i Turcją na rzecz rozwoju lokalnej demokracji w procesie integracji Turcji z Unią Europejską - wymiana doświadczeń pomiędzy tureckimi i polskimi organizacjami pozarządowymi to projekt realizowany przez FRDL w ramach programu „Dialog Społeczeństwa Obywatelskiego: Europa - Program Mosty Poznania” finansowanego z Programu Małych Grantów Delegacji Komisji Europejskiej w Turcji. Polegał na organizacji wizyty studyjnej w Polsce, w kwietniu, dla 13-osobowej delegacji tureckich organizacji pozarządowych, współpracujących z samorządami terytorialnymi w dziedzinie reformy decentralizacyjnej oraz przygotowań do akcesji do Wspólnoty Europejskiej. Głównym celem tego projektu było wzmocnienie roli tureckich organizacji pozarządowych w procesach decentralizacyjnych oraz promowaniu unijnych „zasad dobrego rządu” (Biała Księga z 2001 roku). W delegacji brał udział Zekariya Şarbak, podsekretarz tureckiego Ministerstwa Spraw Wewnętrznych.

Ukraina

1. Dla Ukrainy od 2006 roku realizowane były projekty, stanowiące przeniesienie do tego kraju doświadczeń Programu „Przejrzysta Polska”, który został szerzej omówiony w rozdziale *Rozwój Społeczeństwa Obywatelskiego*. Działania te mieszczą się w nurcie ukraińskiej reformy samorządowej i starań o przekształcanie administracji w kierunku etyczności i przejrzystości. W 2007 roku realizowany był projekt ośrodka w Szczecinie: **Przejrzysta Ukraina - liderzy dla etycznego samorządu**. Skoncentrowany był na podniesieniu kompetencji zespołu liderów, pilotażu wdrożenia zadań „Przejrzystej Ukrainy” w 5 miastach oraz ewaluacji tych działań. Przeprowadzono warsztaty dla ekspertów na Ukrainie i w Polsce, z ich pomocą wdrażano zadania oraz opublikowano ukraińską broszurę promującą akcję na Ukrainie. Przeszkoleni w Polsce ukraińscy eksperci przeprowadzili serię spotkań konsultacyjnych w 5 pilotażowych miastach ukraińskich, przygotowując je do wdrożenia wybranych zadań.

2. Projekt **Integracja - europejski kierunek rozwoju Ukrainy** był realizowany wspólnie przez ośrodki krakowski i opolski. Zakładał propagowanie idei integracyjnych wśród kadry zarządzającej jednostkami samorządowymi na terenie Ukrainy Zachodniej poprzez przekazywanie polskich doświadczeń z funkcjonowania w strukturach europejskich oraz pozyskiwania środków Unii Europejskiej. Pokazanie wymiernych korzyści ze współpracy ze strukturami europejskimi dla społeczności samorządowych pomoże w przyszłości wyzwolić aktywność przedstawicieli władz lokalnych w korzystaniu z dostępnych funduszy europejskich (np. z European Neighbourhood and Partnership Instrument). Działania projektu koncentrowały się na praktycznych szkoleniach na terenie Ukrainy z zakresu funkcjonowania struktur europejskich, ich kompetencji, pozyskiwania funduszy unijnych oraz zarządzania projektami. Ponadto uczestnicy mieli możliwość zweryfikowania wiedzy uzyskanej podczas szkoleń poprzez wizyty studyjne w małopolskich i opolskich jednostkach samorządu terytorialnego (w gminach, powiatach, spotkania z władzami regionalnymi). Wydana została publikacja, będąca praktycznym poradnikiem w zakresie funkcjonowania struktur europejskich i instytucji europejskich, zmian w administracji publicznej po akcesji do Unii Europejskiej na przykładzie polskim. Projekt finansowany był przez Ministerstwo Spraw Zagranicznych RP w ramach programu Pomoc Zagraniczna 2007.

3. Projekt **Jestem Obywatel** - kształtowanie postaw obywatelskich wśród młodzieży na Ukrainie, realizowany w latach 2006-2008 przez MISTiA w Krakowie, ma przyczynić się do stworzenia ukraińskiej metodologii kształcenia obywatelskiego młodzieży. Zostanie ona

zweryfikowana w czasie warsztatów praktycznych z młodzieżą szkół ukraińskich, a następnie opisana i wydana w formie podręcznika do wykorzystania przez władze lokalne i inne organy prowadzące placówki oświatowe na Ukrainie. Przygotowana też zostanie profesjonalna kadra kształcenia obywatelskiego, która będzie mogła prowadzić zajęcia z młodzieżą, a również szkolić innych trenerów. Zorganizowane zostaną także praktyczne wizyty w Polsce w instytucjach i placówkach realizujących podobne programy. Projekt jest finansowany przez Delegację Komisji Europejskiej w Kijowie.

4. Celem projektu **Wzmacnianie ukraińskiej administracji lokalnego i centralnego szczebla pod kątem przygotowania Ukrainy do funkcjonowania w strukturach UE**, realizowanego w latach 2005-2007 przez Biuro FRDL, było podniesienie kwalifikacji urzędników ukraińskich władz centralnych i lokalnych we wdrażaniu polityki ukierunkowanej na integrację Ukrainy z UE. Dzięki projektowi do programu edukacyjnego Akademii Administracji Publicznej (w tym centrów regionalnych) włączono pięć nowych tematów szkoleniowych, m.in. regionalną politykę UE, funkcje władz lokalnych po reformie decentralizacyjnej, rozwój lokalny, tworzenie warunków dla rozwoju inwestycji. Liderem projektu, finansowanego przez Global Opportunities Fund, jest PAUCI Inicjatywa Współpracy Polsko-Amerykańsko-Ukraińskiej.

5. Projekt **Z Ukrainy do Zjednoczonej Europy - profesjonalizacja kadr samorządowych**, realizowany przez ośrodek w Kielcach (2007), miał na celu wsparcie ukraińskich jednostek administracyjnych w sprawnym funkcjonowaniu w warunkach społeczeństwa i państwa obywatelskiego. Odbyły się cztery wizyty studyjne w Polsce (trzy) i w Ukrainie (jedna) oraz dwie konferencje. Projekt współfinansowany przez MSZ RP w ramach programu polskiej pomocy zagranicznej. Partnerem było Podolskie Centrum Praw Człowieka z Winnicy.

6. Projekt **Z Ukrainy do Zjednoczonej Europy - podnoszenie jakości pracy szkół** (wizyta studyjna) był realizowany w 2007 roku przez ośrodek w Kielcach (kontynuacja działań projektu z 2006 roku) w partnerstwie z Podolskim Centrum Praw Człowieka z Winnicy. Cel projektu stanowiło przekazanie Ukrainie najlepszych polskich doświadczeń z realizacji reformy szkolnictwa. Projekt finansowany był przez Fundację im. Stefana Batorego.

Wymiana doświadczeń polskich, białoruskich i ukraińskich organizacji pozarządowych

Filia FRDL-MISTiA w Tarnowie przyjęła trzy **wizyty studyjne**, organizowane przez Fundację im. Stefana Batorego w ramach programu Inicjatywy Obywatelskie w Europie Wschodniej. Ich celem była wymiana doświadczeń oraz działalności przedstawicieli trzeciego sektora z Białorusi, Polski i Ukrainy. Goście z Ukrainy i Białorusi przebywali w Polsce przez tydzień, w trakcie pobytu odwiedzili kilkanaście organizacji pozarządowych w małych i średnich miejscowościach. Szczególny nacisk był położony na historię rozwoju organizacji, ich profesjonalizację oraz na proces wyboru obszarów tematycznych. Uczestnicy wizyt reprezentowali organizacje pozarządowe działające w obszarach rozwoju gospodarczego, przedsiębiorczości, społeczeństwa obywatelskiego, edukacji, ochrony środowiska oraz pomocy charytatywnej.

INFORMACJE FINANSOWE

Wyniki finansowe Fundacji Rozwoju Demokracji Lokalnej w roku 2007:

Ogółem przychody: 37 981 004, 00 PLN

Ogółem koszty: 34 691 967, 05 PLN

Dochód: 3 289 036, 95 PLN

Dochód przeznaczony został na realizację działalności statutowej Fundacji, w szczególności na prowadzenie analiz, badań, organizację seminariów i konferencji, wydawnictwa oraz na wkład własny do realizowanych projektów.

Tabela 3, 4, 5 - Bilans FRDL za rok 2007 (stan na dzień 31 marca 2008 r.)

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej 01-552 Warszawa Pl. Inwalidów 10	Bilans	
	na dzień 31.12.2007	
	BILANS ŁĄCZNY	
	Stan na	
	koniec	początek
	roku	
AKTYWA	31-12-2007	31-12-2006
A. Aktywa trwałe	1 010 528,02	720 833,16
I. Wartości niematerialne i prawne	10 557,06	21 179,02
1. Koszty zakończonych prac rozwojowych		0,00
2. Wartość firmy		0,00
3. Inne wartości niematerialne i prawne	10 557,06	21 179,02
4. Zaliczki na poczet wartości niematerialnych		0,00
II. Rzeczowe aktywa trwałe	903 470,96	699 654,14
1. Środki trwałe	903 470,96	699 654,14
a). Grunty (w tym prawo wieczystego użytkowania gruntu)	944,14	944,14
b). budynki, budowle i obiekty inżynierii lądowej i wodnej	493 876,70	390 354,25
c). Urządzenia techniczne i maszyny	264 040,08	159 474,25
d). Środki transportu	3 988,47	2 376,94
e). Inne środki trwałe	140 621,57	146 504,56
2. Środki trwałe w budowie		0,00
3. Zaliczki na środki trwałe w budowie		0,00
III. Należności długoterminowe	96 500,00	0,00
1) od jednostek powiązanych	96 500,00	
2) od pozostałych jednostek		
IV. Inwestycje długoterminowe	0,00	0,00
1. Nieruchomości		
2. Wartości niematerialne i prawne		
3. Długoterminowe aktywa finansowe	0,00	
a) w jednostkach powiązanych	0,00	0,00
- udziały lub akcje		
- inne papiery wartościowe		
- udzielone pożyczki		
- inne długoterminowe aktywa finansowe		
b) w pozostałych jednostkach	0,00	0,00
- udziały lub akcje		
- inne papiery wartościowe		
- udzielone pożyczki		
- inne długoterminowe aktywa finansowe		
4. Inne inwestycje długoterminowe		

V Długoterminowe rozliczenia międzyokresowe	0,00	0,00
1. Aktywa z tytułu odroczenia podatku dochodowego		
2. Inne rozliczenie międzyokresowe		
B. Aktywa obrotowe	12 363 924,49	10 766 404,68
I. Zapasy	13 779,43	9 854,77
1. Materiały	6 456,22	3 803,65
2. Półprodukty i produkty w toku		0,00
3. Produkty gotowe		0,00
4. Towar	7 323,21	4 347,71
5. Zaliczki na dostawy		1 703,41
II. Należności i roszczenia	833 343,83	2 950 092,77
1. Należności wewnątrzzakładowe	0,00	0,00
a). Należności wewnątrzzakładowe z tyt. rozliczeń bieżących		
b) Należności wewnątrzzakładowe z tyt.funduszu stabiliz.		
c) Należności wewnątrzzakładowe pomiędzy Ośrodkami		
2. Należności od jednostek pozostałych	833 343,83	2 950 092,77
a). z tytułu dostaw i usług w okresie spłaty	616 252,81	2 536 072,58
- do 12 miesięcy	616 252,81	2 536 072,58
- powyżej 12 miesięcy		0,00
b). Należności z tyt. podatków, dotacji ceł, ubezpieczeń społ. i zdrowotnych oraz innych świadczeń	68 175,43	118 263,83
c) inne	148 915,59	295 756,36
d). dochodzone na drodze sądowej		0,00
III. Inwestycje krótkoterminowe	9 485 845,18	6 868 282,49
1. Krótkoterminowe aktywa finansowe	9 485 845,18	6 868 282,49
a) w jednostkach powiązanych	0,00	0,00
- udziały lub akcje		0,00
- inne papiery wartościowe		0,00
- udzielone pożyczki		0,00
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe		0,00
b) w pozostałych jednostkach	1 421 835,97	352 919,86
- udziały lub akcje		0,00
- inne papiery wartościowe		0,00
- udzielone pożyczki		0,00
- inne krótkoterminowe aktywa finansowe	1 421 835,97	352 919,86
c) środki pieniężne i inne aktywa pieniężne	8 064 009,21	6 515 362,63
- środki pieniężne w kasie i na rachunku	6 014 009,21	5 609 586,88
- inne środki pieniężne	2 050 000,00	905 775,75
-inne aktywa pieniężne		0,00
2. Inne inwestycje krótkoterminowe		0,00
IV. Krótkoterminowe rozliczenia międzyokresowe	2 030 956,05	938 174,65
Suma aktywów (A+B)	13 374 452,51	11 487 237,84

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej 01-552 Warszawa Pl. Inwalidów 10	BILANS		
	na dzień 31.12.2007		
	Bilans łączny		
	Stan na		
	koniec	początek	początek
	roku		
PASYWA	31-12-2007	31-12-2006	31-12-2005
A. Kapitał (fundusz) własny	9 079 735,39	5 806 506,12	
I. Kapitał (fundusz) podstawowy	100,00	100,00	
II. Należne wpłaty na kapitał podstawowy (wielkość ujemna)	0,00	0,00	
III Udziały (akcje) własne (wielkość ujemna)	0,00	0,00	
IV Kapitał (fundusz) zapasowy	0,00	0,00	
V. Kapitał (fundusz) aktualizacji wyceny	51 350,00	52 887,84	
VI. Pozostałe kapitały (fundusze) rezerwy	497 232,01	499 253,85	
VII. Zysk (strata) z lat ubiegłych	5 254 264,43	3 970 966,25	
VIII. Zysk strata (netto)	3 276 788,95	1 283 298,18	
IX Odpisy z zysku netto w ciągu roku obrotowego (wielkość ujemna)	0,00	0,00	
B Zobowiązania i rezerwy na zobowiązania	4 294 717,12	5 680 731,72	
I Rezerwy na zobowiązania	124 000,00	111 543,15	
1. Rezerwy z tytułu odroczonego podatku dochodowego	0,00	0,00	
2. Rezerwa na świadczenia emerytalne i podobne	0,00	0,00	
-długoterminowe	0,00	0,00	
-krótkoterminowe	0,00	0,00	
3. Pozostałe rezerwy	124 000,00	111 543,15	
-długoterminowe	0,00	0,00	
-krótkoterminowe	124 000,00	111 543,15	
II. Zobowiązania długoterminowe	0,00	0,00	
1. Wobec jednostek powiązanych	0,00	0,00	
2. Wobec pozostałych jednostek	0,00	0,00	
a. kredyty i pożyczki	0,00	0,00	
b. z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,00	0,00	
c. Inne zobowiązania finansowe	0,00	0,00	
d. inne	0,00	0,00	
III. Zobowiązania krótkoterminowe	3 249 523,60	3 933 683,75	
1. Zobowiązania wewnątrzzakładowe			
a) zobowiązania wewnątrzzakładowe z tyt. rozliczeń bieżących			
b) zobowiązania wewnątrzzakładowe z tyt. fund. stabilizacyjnego			
c) zobowiązania wewnątrzzakładowe pomiędzy Ośrodkami			
2. Wobec pozostałych jednostek	3 213 612,4	3 875 870,62	
a. kredyty i pożyczki	0,00	1 453 836,56	
b. z tytułu emisji dłużnych papierów wartościowych	0,00	0,00	
c. inne zobowiązania	0,00	0,00	
d. z tytułu dostaw i usług w okresie wymagalności	2 355 716,01	1 269 274,97	
- do 12 miesięcy	2 355 716,01	1 269 274,97	
- powyżej 12 miesięcy	0,00	0,00	
e. zaliczki otrzymane na dostawy	0,00	15 902,25	
f. zobowiązania wekslowe	0,00	0,00	
g. z tytułu podatków, ceł, ubezpieczeń i innych świadczeń.	475 602,96	577 825,91	
h. z tytułu wynagrodzeń	19 868,00	244 232,14	
i. inne zobowiązania	362 425,43	314 798,79	

3. Fundusze Specjalne	35 911,20	57 813,13	
IV Rozliczenia międzyokresowe	921 193,52	1 635 504,82	
1. Ujemna wartość firmy	0,00	0,00	
2. Inne rozliczenia międzyokresowe	921 193,52	1 635 504,82	
- długoterminowe	2 420,22	42 750,36	
- krótkoterminowe	918 773,30	1 592 754,46	
SUMA BILANSOWA (A+B)	13 374 452,51	11 487 237,84	

Fundacja Rozwoju Demokracji Lokalnej 01-552 Warszawa Pl. Inwalidów 10	Rachunek zysków i strat	
	ŁĄCZNY ZA OKRES	
	od 01-01-2007 do 31-12-2007	
Rachunek zysków i strat	bieżący	ubiegły
	1	2
A. Przychody netto ze sprzedaży i zrównane z nimi	25 157 821,39	18 366 742,37
I. Przychody netto ze sprzedaży usług	24 765 869,11	18 100 637,51
1) do jednostek powiązanych		
2) do pozostałych jednostek	24 765 869,11	18 100 637,51
II. Przychody netto ze sprzedaży towarów i materiałów	391 952,28	268 269,99
1) do jednostek powiązanych		0,00
2) do pozostałych jednostek	391 952,28	268 269,99
III. Zmiana stanu produktów		-2 165,13
B. koszty działalności operacyjnej	34 676 727,05	32 889 524,94
I. Koszty w układzie rodzajowym	34 536 640,07	32 773 341,76
1) Amortyzacja	747 741,66	614 150,41
2) Zużycie materiałów i energii	2 055 635,42	1 797 118,27
3) Usługi obce	9 833 166,32	10 875 655,73
4) Podatki i opłaty	999 995,57	755 324,20
5) Wynagrodzenia	17 052 199,54	14 542 348,50
6) Ubezpieczenia społeczne i inne świadczenia	2 202 168,37	1 831 062,31
7) Pozostałe koszty rodzajowe	1 645 733,19	2 357 682,34
II. Wartość sprzedanych towarów i materiałów	140 086,98	116 183,18
C. Zysk (strata) ze sprzedaży ze sprzedaży (A-B)	-9 518 905,66	-14 522 782,57
D. Pozostałe przychody operacyjne	12 718 695,47	15 899 858,55
I Zysk ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych	0,00	0,00
II. Dotacje, w tym z:	12 140 708,20	15 515 562,87
a) Biura FRDL	0,00	0,00
b) innych Ośrodków	0,00	0,00
III. Inne przychody operacyjne	577 987,27	384 295,68
w tym z:		
a) Biura FRDL	0,00	0,00
b) innych Ośrodków	0,00	0,00
E. Pozostałe koszty operacyjne		106 913,95
I. Strata ze zbycia niefinansowych aktywów trwałych		10 711,83
II. Aktualizacja wartości aktywów niefinansowych		19 541,09
III. Inne koszty operacyjne		76 661,03
w tym: składki na rzecz Biura		0,00
F. Zysk (strata) na działalności operacyjnej (C+D-E)	3 199 789,81	1 270 162,03
G. Przychody finansowe	104 487,14	66 998,87
I. Dywidendy i udziały	0,00	0,00
a) od jednostek powiązanych		0,00
b) od pozostałych jednostek		0,00

II. Odsetki	104 487,14	60 406,19
a) od jednostek powiązanych		0,00
b) od pozostałych jednostek	104 487,14	60 406,19
III. Zysk ze zbycia inwestycji		0,00
IV. Aktualizacja wartości inwestycji		0,00
V. Inne		6 592,68
H. Koszty finansowe	15 240,00	42 645,72
I. Odsetki	15 240,00	16 785,96
a) dla jednostek powiązanych		0,00
b) dla pozostałych jednostek	15 240,00	16 785,96
II. Strata ze zbycia inwestycji		0,00
III. Aktualizacja wartości inwestycji		0,00
IV. Inne		25 859,76
I. Zysk (strata) na działalności gospodarczej (F+G-H)	3 289 036,95	1 294 515,18
j. Wynik zdarzenia nadzwyczajnego (J.I-J.II)	0,00	0,00
I. Zyski nadzwyczajne	0	0,00
II. Straty nadzwyczajne	0	0,00
K. Zysk (Strata) brutto (I+/-J)	3 289 036,95	1 294 515,18
L. Podatek dochodowy	12 248,00	11 217,00
M. Pozostałe obowiązkowe zmniejszenia zysku (zwiększenia straty)		0,00
N. Zysk (strata) netto (K-L-M)	3 276 788,95	1 283 298,18

Sporządziła:
Barbara Michalik
Główna Księgowa

WYŻSZE SZKOŁY ADMINISTRACJI PUBLICZNEJ

Na początku lat 90. założyciele FRDL na mocy uchwał Rady Fundatorów i Zarządu FRDL oraz zezwoleń Ministerstwa Edukacji Narodowej powołali cztery pomaturalne szkoły samorządu terytorialnego i administracji. Miały one na celu kształcenie profesjonalnych urzędników administracji publicznej. Wszystkie zostały przekształcone w wyższe szkoły administracji publicznej (WSAP). Są to:

- Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Białymstoku im. Stanisława Staszica,
- Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach,
- Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Łodzi,
- Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Szczecinie.

Uczelnie posiadają odrębną osobowość prawną, ale ściśle współpracują z Fundacją i stanowią jej merytoryczne zaplecze. Przedstawiciele władz FRDL, jako założyciele, zasiadają w senatach uczelni: Irena Peszko we WSAP w Białymstoku i Szczecinie, a Hanna Szczebłewska we WSAP w Kielcach i Łodzi. Rektorzy WSAP są zapraszani na doroczne zjazdy pracowników Fundacji oraz na wybrane posiedzenia Kolegium Dyrektorów Ośrodków Regionalnych FRDL. Kilka razy w roku spotykają się z władzami Fundacji.

Współpraca Fundacji i WSAP obejmowała w 2007 roku działania promocyjne, przygotowywane były wspólne projekty badawczo-szkoleniowe i opiniotwórcze, m. in. przeprowadzono cztery seminaria tzw. „Obserwatorium Samorządowego”. Pracownicy FRDL mogą bezpłatnie studiować we WSAP. Założone przez FRDL Wyższe Szkoły Administracji Publicznej współpracują ze sobą w celu doskonalenia programów nauczania, a także wypracowywania wspólnej polityki naukowo-dydaktycznej.

Uczelnie oferują trzyletnie studia zakończone dyplomem z tytułem licencjata administracji publicznej. Programy nauczania rozszerzone są o praktyczne aspekty pracy urzędu. Integralnym elementem nauki są praktyki i staże zawodowe w kraju i zagranicą. Wszystkie prowadzą system punktów transferowych w ramach ECTS (European Credits Transfer System), który umożliwia ich studentom kontynuowanie nauki na podobnych kierunkach w szkołach wyższych krajów UE.

Dotychczas mury Wyższych Szkół Administracji Publicznej FRDL opuściło ogółem **12 089** absolwentów. Korzystali oni ze studiów stacjonarnych, niestacjonarnych i podyplomowych (tabela ..).

Tabela 6. Rozmieszczenie studentów na różnych oferowanych przez WSAP formach studiów w roku akademickim 2007/2008

Uczelnia	Liczba studiujących na studiach stacjonarnych	Liczba studiujących na studiach niestacjonarnych	Liczba studiujących na studiach podyplomowych	Razem liczba studentów w roku akademickim 2007/2008
WSAP Białystok	1325	2815	365	4505
WSAP Kielce	73	545	71	689
WSAP Łódź	139	500	157	796
WSAP Szczecin	179	977	263	1419

RAZEM	1716	4837	856	7409
--------------	-------------	-------------	------------	-------------

Tabela 7. Liczba absolwentów WSAP

Uczelnia	Absolwenci w roku akademickim 2006/2007	Absolwenci WSAP liczba ogólna
WSAP Białystok	1149	6377
WSAP Kielce	263	607
WSAP Łódź	199	1870
WSAP Szczecin	526	3468
RAZEM	2137	12 089

W rankingu szkół wyższych dziennika „Rzeczpospolita” i tygodnika „Perspektywy”, przeprowadzonym na początku roku 2008, WSAP im. Stanisława Staszica w Białymstoku zajęła drugie miejsce w kategorii niepaństwowych wyższych uczelni licencjackich (rok wcześniej - pierwsze), a WSAP w Łodzi - miejsce 12.

Wyższe Szkoły Administracji Publicznej FRDL wraz z uczelniami niemieckimi utworzyły Polsko-Niemieckie Forum Wyższych Szkół Administracji Publicznej z siedzibą w Berlinie. Należą do niego cztery uczelnie niemieckie i pięć polskich (cztery WSAP FRDL oraz Wydział Prawa i Administracji Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego w Olsztynie).

Uczelnie FRDL należą ponadto do wielu organizacji międzynarodowych, takich jak m.in. NISPAcee (Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe); NASPAA (National Association of Schools of Public Administration); IASIA (International Association of Schools and Institutes of Administration); EGPA (European Group of Public Administration). Współpracują z ENTO (European Network of Training Organisations) oraz z licznymi szkołami administracji publicznej, uniwersytetami i europejskimi instytucjami naukowymi.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica w Białymstoku

Założona w 1996 roku. Od roku 2005 uczelnia nosi nazwę Wyższa Szkoła Administracji Publicznej im. Stanisława Staszica. W roku 2007 nastąpiła zmiana w strukturze WSAP w Białymstoku, związana z utworzeniem stanowiska prezydenta tej uczelni, które objęła prof. Barbara Kudrycka, jej założycielka i dotychczasowy rektor. Na stanowisko rektora powołany został prof. Jerzy Kopania. W związku z objęciem przez prof. Kudrycką stanowiska ministra nauki i szkolnictwa wyższego sprawowanie przez nią funkcji na uczelni jest obecnie czasowo zawieszona.

WSAP prowadzi 3-letnie studia wyższe zawodowe w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym. Absolwenci szkoły otrzymują dyplom i tytuł licencjata.

Kierunki kształcenia w roku 2007:

- administracja,

- stosunki międzynarodowe,
- filozofia,
- zdrowie publiczne,
- kulturoznawstwo.

Studia podyplomowe (podobnie jak w roku 2006) objęły następujące kierunki:

- współczesne metody administrowania sprawami publicznymi,
- finansowanie ochrony środowiska,
- organizacja pomocy społecznej,
- rozwój regionalny i zarządzanie projektami w Unii Europejskiej,
- wiedza o społeczeństwie i edukacji europejskiej,
- orientacja i poradnictwo zawodowe,
- pośrednictwo pracy.

Uczelnia prowadzi działalność naukowo-badawczą, wydawniczą oraz realizuje różne programy na rzecz społeczności lokalnych.

Przy WSAP funkcjonuje Biuro Zawodowej Promocji Studentów i Absolwentów - „Biuro Karier”, którego działania koncentrują się na pomocy studentom w przejściu z okresu nauki do poszukiwania pracy. Należy ono do Ogólnopolskiej Sieci Biur Karier. Działa ponadto system elektronicznej legitymacji studenckiej, a studenci otrzymują płatnicze Karty Stypendialne.

WSAP realizuje program Erasmus, umożliwiający studia i wymianę pracowników naukowych oraz studentów pomiędzy uczelnią a partnerskimi szkołami wyższymi w krajach Unii Europejskiej. W ramach tego programu w stażach zagranicznych w latach akademickich 2006/2007 i 2007/2008 wzięło udział 63 studentów WSAP na 20 uczelniach w 12 krajach. W 2007 roku WSAP zawarła kolejne umowy o współpracy z trzema uniwersytetami w Turcji.

W roku 2007 WSAP prowadziła cztery projekty międzynarodowe i pięć projektów badawczych. Zorganizowała także cztery konferencje naukowe, dotyczące zagadnień samorządowych i filozoficznych. Były to m.in. II Warsztaty Filozofii Politycznej im. Stanisława Staszica „Europa Ducha - Duch Europy”, IV Konferencja Młodych Pracowników Nauki poświęcona problemom i czynnikom rozwoju Polski Wschodniej.

Działalność wydawniczą w roku 2007 uczelnia zamknęła siedmioma publikacjami. Ponadto wydane zostały dwa kolejne numery (1/9/2007 i 2/10/2007) zeszytów naukowych WSAP - „Administracja Publiczna - studia krajowe i międzynarodowe”. Duży sukces stanowiło wpisanie w listopadzie półrocznika Wyższej Szkoły Administracji Publicznej im. St. Staszica na listę czasopism punktowanych (4 punkty za publikację, w skali 1 - 6).

Przy WSAP działa studencki teatr „Administratorium” oraz chór, który w maju 2008 roku, podczas IV Międzynarodowego Festiwalu Chóralnego MUNDUS CANTAT w Sopocie otrzymał dwa srebrne dyplomy w kategoriach muzyki sakralnej oraz ludowej.

Uczelnia współpracuje z Białostockim Ośrodkiem Wspierania Organizacji Pozarządowych, z białostockim ośrodkiem FRDL oraz z wieloma uczelniami w Polsce i za granicą. Przedstawiciele WSAP należą również do Stowarzyszenia Edukacji Administracji Publicznej i Stowarzyszenia Europartner Akademicki Klub Integracji Europejskiej.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Kielcach

Założona w 1999 roku. Prowadzi trzyletnie studia zawodowe w systemie stacjonarnym i niestacjonarnym, zakończone dyplomem i tytułem licencjata administracji.

W ramach kierunku administracja uczelnia oferuje następujące specjalności studiów:

- administracja publiczna,

- administracja w procesie integracji europejskiej.

Na podstawie umów absolwenci WSAP mogą kontynuować studia magisterskie uzupełniające na Wydziale Prawa i Administracji Uniwersytetu Jagiellońskiego na kierunku administracja oraz na Wydziale Zarządzania i Administracji Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach na kierunku politologia.

WSAP w 2007 roku prowadziła studia podyplomowe:

- Podyplomowe Studium Samorządu i Administracji,
- Podyplomowe Studium Zarządzania Programami i Projektami w Administracji Publicznej.

Program studiów obejmuje zajęcia teoretyczne i praktyki zawodowe w urzędach administracji samorządowej w kraju i za granicą, m. in. w ramach współpracy z partnerskimi uczelniami Fachhochschule für Verwaltung und Rechtspflege Berlin oraz Hochschule für öffentliche Verwaltung Kehl.

Na mocy umowy z Biblioteką Główną Akademii Świętokrzyskiej w Kielcach studenci WSAP mogą korzystać z księgozbioru za pośrednictwem łączy internetowych. Na uczelni funkcjonuje fundusz pomocy materialnej dla studentów, w całości finansowany z dotacji celowej Ministerstwa Nauki i Szkolnictwa Wyższego.

Uczelnia posiada Kartę Erasmusa i uczestniczy w programie wymiany akademickiej UE Sokrates/Erasmus, skierowanym do szkół wyższych. W roku 2007 miała podpisane umowy z uczelniami z pięciu krajów unijnych. W latach 2004-2007 zagraniczne staże odbyło 40 studentów WSAP. Jesienią 2007 roku ich uczestnicy zorganizowali dla młodzieży szkół świętokrzyskich cykl seminariów, popularyzujących ideę uczestnictwa w programach młodzieżowych UE. Na uczelni działa Polsko-Niemiecki Ośrodek Studiów Samorządowych.

W roku akademickim 2007/2008 w ramach działalności badawczej wspólnie z Fundacją Rozwoju Demokracji Lokalnej zrealizowany został pilotażowy projekt „Wykorzystać swoją szansę”, zbierający doświadczenia samorządów w korzystaniu z funduszy unijnych, którego rezultatem jest raport na temat barier w ich pełnym wykorzystaniu.

W roku 2007 Minister Nauki i Szkolnictwa Wyższego zatwierdził nowy statut uczelni, zmieniający strukturę organizacyjną jej władz. Wprowadzono także nowy regulamin studiów.

WSAP jest członkiem Thematic Network of Public Administration (TNPA) administrowanej przez Uniwersytet w Leiden (Holandia) i zrzeszającej 116 uczelni europejskich. Należy do Stowarzyszenia Edukacji Administracji Publicznej w Białymstoku oraz do Network of Institutes and Schools of Public Administration in Central and Eastern Europe z siedzibą w Bratysławie.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Łodzi

Założona w 1995 roku. Prowadzi trzyletnie studia wyższe zawodowe, studia podyplomowe oraz kursy specjalne w systemie dziennym i zaocznym. Absolwenci szkoły otrzymują dyplom licencjata administracji publicznej w następujących specjalnościach:

- administracja publiczna,
- administracja gospodarcza.

W latach akademickich 2006/2007/2008 uczelnia prowadziła studia podyplomowe w sześciu dziedzinach:

- Podyplomowe Studium Zamówień Publicznych (2006/2007),
- Podyplomowe Studium Logistyki (2006/2007),
- Podyplomowe Studium Administracji i Samorządu Terytorialnego (2006/2007, 2007/2008),
- Podyplomowe Studium Prawa Podatkowego (2006/2007, 2007/2008),
- Podyplomowe Studium Audytu i Kontroli Wewnętrznej (2007/2008),
- Podyplomowe Studium Prawa Pracy i Spraw Kadrowych (2007/2008).

Dzięki umowie akredytacyjnej zawartej w 1998 roku z Uniwersytetem Łódzkim absolwenci WSAP mają możliwość podjęcia nauki na studiach II stopnia (dotychczas uzupełniających studiach magisterskich) na Wydziale Prawa i Administracji, Wydziale Zarządzania oraz Wydziale Ekonomiczno-Socjologicznym Uniwersytetu Łódzkiego. Natomiast na podstawie umowy ze Studium Języków Obcych Uniwersytetu Łódzkiego, przedstawicielem na Polskę Weiterbildungs-Testsysteme GmbH - Centralnego Biura Administracji Egzaminów TELC (The European Language Certificates), WSAP posiada status uczelni partnerskiej centrum językowego TELC.

Uczelnia stale współpracuje w zakresie doskonalenia programów nauczania, wymiany kadry i studentów oraz wspólnej organizacji seminariów i konferencji z wieloma instytucjami zagranicznymi.

Przy uczelni działa Akademickie Biuro Karier, które gromadzi i udostępnia studentom oferty pracy, prowadzi indywidualne doradztwo zawodowe i szkolenia dla studentów, organizuje praktyki zawodowe, prowadzi monitoring rynku pracy województwa. Od wielu lat WSAP w Łodzi jest jedną z uczelni najczęściej wskazywanych przez pracodawców województwa łódzkiego, dzięki czemu uzyskuje najwyższy (aż 75%) „współczynnik prestiżu” wśród szkół wyższych regionu.

Przy WSAP w Łodzi na mocy umowy z Radą Europy działa biblioteka depozytowa, w ramach ogólnoeuropejskiej sieci dokumentacji i informacji naukowej.

W roku 2007 WSAP zakończyła realizację projektu pilotażowego „Wirtualny Uniwersytet Administracji Publicznej. Europejska Platforma Internetowa na rzecz Profesjonalizacji Pracowników Administracji Publicznej”, realizowanego w partnerstwie z instytucjami z Czech, Hiszpanii i Grecji w ramach programu Leonardo da Vinci. Miał on na celu trwałe podniesienie kwalifikacji i kompetencji zawodowych osób pracujących na stanowiskach sekretarzy w jednostkach administracji publicznej wszystkich krajów, objętych działaniem projektu, poprzez stworzenie wirtualnego centrum kształcenia ustawicznego.

Wyższa Szkoła Administracji Publicznej w Szczecinie

Założona w 1995 roku. Prowadzi trzyletnie studia wyższe zawodowe, studia podyplomowe oraz kursy specjalne w systemie dziennym i zaocznym. Absolwenci szkoły otrzymują dyplom licencjata administracji publicznej. Na mocy umów absolwenci WSAP mogą również kontynuować studia na Wydziale Prawa i Administracji oraz Wydziale Nauk Ekonomicznych i Zarządzania oraz na uzupełniających studiach magisterskich w Instytucie Politologii Uniwersytetu Szczecińskiego.

W ramach kierunku administracja w trybie studiów stacjonarnych WSAP oferuje następujące specjalności:

- administracja publiczna,
- administracja euroregionalna,
- rachunkowość i skarbowość podatkowa;

natomiast w trybie studiów niestacjonarnych:

- administracja publiczna,
- skarbowość podatkowa,
- rachunkowość i skarbowość.

W 2007 roku prowadzone były studia podyplomowe w dziedzinach:

- administracja publiczna,
- kontrola finansowa i audyt wewnętrzny w służbach publicznych,
- organizacja i administrowanie opieką społeczną,
- organizacja i zarządzanie oświatą,
- zamówienia publiczne,
- zarządzanie projektami europejskimi.

W roku 2007 przeprowadzono dodatkowo nabór na nowe studia podyplomowe - administracja wymiaru sprawiedliwości. Studia zostały uruchomione w styczniu 2008 roku. Rangę studiów podyplomowych miała również w 2007 roku „Akademia profesjonalnego trenera i wykładowcy” - w

ramach projektu współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego i realizowanego pod nadzorem Polskiej Agencji Rozwoju Przedsiębiorczości.

W praktykach krajowych, które odbywały się w 2007 roku w urzędach administracji publicznej, jednostkach policji, straży pożarnej i straży granicznej oraz firmach, wzięło udział 112 studentów, a na praktyki i szkolenia zagraniczne wyjechało w sumie 31 osób.

Przed rozpoczęciem studiów we WSAP studenci uczestniczą w wyjazdowych warsztatach integracyjnych, które w 2007 roku odbyły się w Mielnie-Unieściu.

Uczelnia posiada akredytację Erasmusa. Funkcjonuje przy niej także Biuro Karier oraz rozbudowany system stypendialny. Ogółem z różnych form pomocy stypendialnej w roku 2007 skorzystało 455 studentów.

Uczelnia jest placówką naukową i prowadzi działalność badawczą. Specyficznego typu projektami są badania wykonywane przez studentów pod kierunkiem pracowników naukowych WSAP. Ich wyniki są opracowywane i broniące jako prace licencjackie. W 2007 roku zrealizowanych zostało pięć takich projektów.

Bardzo ważną rolę odgrywa w życiu uczelni Samorząd Studencki, który podejmuje wiele inicjatyw oraz wydaje gazetę „Tabula Rasa”. W 2007 roku m.in. jego członkowie opracowali i przeprowadzili wśród młodzieży konkurs wiedzy o Szczecinie „Szczecin - Miasto Młodości i Przyszłości”, a także uczestniczyli w realizacji projektu FRDL-Centrum Szkoleniowego „Ukraina w drodze do Unii Europejskiej”.

WSAP prowadzi także bogatą działalność wydawniczą. Rok 2007 zamknął się 12 publikacjami, wśród których znalazła się książka prof. Jerzego Regulskiego *Reformowanie państwa. Moje doświadczenia*, przedstawiająca refleksje autora dotyczące przekształceń ustrojowych i ekonomicznych Polski w latach 1989-1993. Ukazał się także pierwszy numer czasopisma naukowego WSAP „Zeszyty Naukowe”, zatytułowany *Problematyka funkcjonowania samorządu terytorialnego*.

Tradycyjnie wydano również kolejny (dziesiąty) *Album absolwentów 2007*, jako formę utrzymywania więzi z absolwentami. W listopadzie 2007 roku podpisano porozumienie o współpracy Stowarzyszenia Absolwentów WSAP i Bractwa Magistrów Akademii Zarządzania Państwowego przy Prezydencie Ukrainy ze Lwowa.

Rektor WSAP, Włodzimierz Puzyna, oraz prof. dr hab. Bronisław Ziemianin są członkami założycielami SEAP - Stowarzyszenia Edukacji Administracji Publicznej.

ZAŁĄCZNIKI

Załącznik 1 - Lista forów samorządowych działających przy ośrodkach FRDL w roku 2007

	Ogólnopolskie	Liczba członków
1	Forum „Przejrzysta Polska”	47 jst.
2	Kobiece Forum Samorządowe	42 osoby
Dolnośląskie		
3	Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów	42 gminy, 6 starostw
4	Dolnośląskie Forum Sekretarzy (z siedzibą we Wrocławiu)	42 osoby
5	Forum Urzędników Europejskich Województwa Dolnośląskiego	40 osób
6	Forum Realizatorów i Koordynatorów Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii (od 2007 roku)	15 osób
7	Dolnośląskie Forum Skarbników (z siedzibą w Jeleniej Górze) (od 2007 roku)	40 osób
Kujawsko-pomorskie		
8	Forum Prezydentów, Starostów, Wójtów i Burmistrzów	32 osoby
9	Forum Sekretarzy Województwa Kujawsko-Pomorskiego	46 osób
10	Forum Pomocy Społecznej	37 osób
11	Forum Koordynatorów i Realizatorów Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii (od 2007 roku)	30 osób
12	Forum Skarbników	Nie ma formalnych członków
Lubelskie		
13	Forum Przeciwdziałania Narkomanii (od 2007 roku)	Nie ma formalnych członków, ale spotyka się dwa razy w roku
14	Forum Sekretarzy Województwa Lubelskiego	Nie ma formalnych członków, ale spotyka się dwa razy w roku
Lubuskie		
15	Lubuskie Forum Urzędników Europejskich	76 osób
16	Lubuskie Forum Sekretarzy	40 osób
17	Lubuskie Forum Skarbników	80 osób
18	Lubuskie Forum Przewodniczących Gmin i Powiatów	35 osób
Łódzkie		
19	Forum Wójtów, Burmistrzów, Prezydentów	Nie ma formalnych członków
20	Forum Urzędników Europejskich	12 osób
21	Forum Skarbników Samorządów Województwa Łódzkiego	100 osób
22	Forum Sekretarzy	65 osób
23	Forum do spraw Uzależnień (od 2007 roku)	17 osób

Małopolskie		
24	Forum Sekretarzy Samorządów Polski Południowej	149 osób
25	Forum Oświaty Samorządowej	103 osoby
26	Forum Wójtów, Burmistrzów i Prezydentów Małopolski (od 2007 roku)	154 osoby
27	Forum Pracowników Urzędów Stanu Cywilnego	95 osób
28	Forum Gospodarki Przestrzennej Gmin	105 osób
29	Forum Ekologiczne Samorządu Terytorialnego	63 osoby
30	Forum Koordynatorów Zarządzania Kryzysowego	71 osób
31	Forum Skarbników Jednostek Samorządu Terytorialnego Małopolski	172 osoby
32	Forum Zdrowia Publicznego	37 osób
33	Forum Urzędników Europejskich	86 osób
34	Małopolskie Forum Pomocy Społecznej	130 osób
35	Forum Prawników Administracji Publicznej	41 osób
36	Forum Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów Małopolski	60 osób

Mazowieckie		
37	Forum Sekretarzy Samorządów Lokalnych Województwa Mazowieckiego	95 osób
Opolskie		
38	Opolskie Forum Urzędników Europejskich	39 osób
39	Forum Pomocy Społecznej	Nie ma formalnych członków
40	Forum Sekretarzy Powiatów/Miast i Gmin Województwa Opolskiego	32 osoby
Podkarpackie		
41	Forum Sekretarzy	28 osób
42	Forum Urzędników Europejskich	36 osób
43	Forum Skarbników	36 osób
Podlaskie		
44	Forum Urzędników Europejskich	30 osób
45	Forum Pomocy Społecznej	28 osób
46	Forum Sekretarzy Województwa Podlaskiego	35 osób
47	Podlaskie Forum Profilaktyki Uzależnień (od 2007 roku)	12 osób
Pomorskie		
48	Forum Skarbników Samorządów Województwa Pomorskiego	104 osoby
49	Forum Sekretarzy Samorządów Województwa Pomorskiego	70 osób
50	Pomorskie Forum Pomocy Społecznej	101 osób

51	Forum Urzędników Europejskich Województwa Pomorskiego	38 osób
52	Forum Oświaty Samorządowej Województwa Pomorskiego	43 osoby
53	Forum Pracowników Urzędów Stanu Cywilnego Województwa Pomorskiego	46 osób
54	Forum Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów Pomorza (od 2007 roku)	49 osób
55	Forum Koordynatorów i Realizatorów Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii Województwa Pomorskiego (od 2007 roku)	43 osoby
	Śląskie	
56	Śląskie Forum Urzędników Stanu Cywilnego (zakończyło działalność w 2007 roku)	15 osób
57	Śląskie Forum Oświaty Samorządowej	45 osób
58	Śląskie Forum Profilaktyki Uzależnień (od 2007 roku)	26 osób
59	Śląskie Forum Przewodniczących Rad Gmin i Powiatów (od 2007 roku)	36 osób
60	Forum Pracowników Kadr (od 2007 roku)	15 osób
	Świętokrzyskie	
61	Forum Sekretarzy Gmin i Powiatów Województwa Świętokrzyskiego	33 osoby
62	Forum Skarbników Gmin i Powiatów Województwa Świętokrzyskiego	41 osób
63	Świętokrzyskie Forum Oświaty	19 osób
64	Świętokrzyskie Forum Koordynatorów Zarządzania Kryzysowego	27 osób
65	Forum Pomocy Społecznej	57 osób
66	Świętokrzyskie Forum Kultury	52 osoby
67	Forum Urzędników Europejskich (od 2007 roku)	Nie ma formalnych członków
	Warmińsko-mazurskie	
68	Klub Wójtów i Burmistrzów Warmii i Mazur	Nie ma formalnych członków
69	Forum Skarbników Województwa Warmińsko-Mazurskiego	27 osób
70	Warmińsko-Mazurskie Forum Sekretarzy	52 osoby
71	Warmińsko-Mazurskie Forum Pomocy Społecznej	26 osób
72	Forum Eksperta Unijno-Europejskiego	16 osób
73	Warmińsko-Mazurskie Forum Przeciwdziałania Uzależnieniom (od 2007 roku)	19 osób
74	Forum Pracowników Kadr Samorządowych (od 2007 roku)	Nie ma formalnych członków
	Wielkopolskie	
75	Forum Urzędników Europejskich Województwa Wielkopolskiego	41 osób
76	Forum Koordynatorów i Realizatorów Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii (od 2007 roku)	16 osób
	Zachodniopomorskie	
77	Forum Sekretarzy Gmin Województwa Zachodniopomorskiego	55 osób
78	Klub Sekretarzy Powiatów Województwa Zachodniopomorskiego	Nie ma formalnych członków

79	Forum Współpracy: Samorząd Lokalny - Organizacje Pozarządowe	Nie ma formalnych członków
80	Forum Samorządowych Kontrolerów Wewnętrznych	Nie ma formalnych członków

Załącznik 2 - Konferencje i seminaria zorganizowane przez FRDL w 2007 roku

Tytuł oraz typ wydarzenia	Liczba uczestników	Data	Miejsce / ośrodek
Konferencja w ramach projektu „Wsparcie regionalnych i lokalnych społeczności w przeciwdziałaniu narkomanii na poziomie lokalnym”	47	24 stycznia	Białystok
Konferencja kończąca projekt „W partnerstwie siła”	65	8 lutego	Jędrzejów / Kielce
Seminarium wprowadzające do projektu „Ewaluacja programów i projektów społecznych”	30	14 lutego	Białystok
Spotkanie podsumowujące zakończenie działań projektu „Alfa i Omega”	80	22 lutego	Zbicko / Opole
Konferencja - w ramach projektu „Szkoła Równych Szans - programy rozwojowe szkół w województwie zachodniopomorskim”	145	13 marca	Szczecin
Konferencja inauguracyjna projektu „Szkoła Równych Szans - programy rozwojowe szkół w województwie lubuskim”	276	13 marca	Zielona Góra
Konferencja inauguracyjna projektu „Szkoła Równych Szans - programy rozwojowe szkół w województwie lubuskim”	145	16 marca	Gorzów Wielkopolski
Lider edukacji samorządowej - wręczenie nagród dla najlepiej szkolących się w 2006 roku urzędów	60	4 kwietnia	Katowice
Konferencja na temat „Działalność inwestycyjna oraz przejrzystość życia publicznego w amerykańskim samorządzie”	80	24 kwietnia	Kielce
Ranking Gmin Regionu Świętokrzyskiego za rok 2006	220	24 kwietnia	Kielce
Konferencja „Przeciwdziałanie narkomanii wyzwaniem dla społeczności lokalnych w Małopolsce”	81	11 maja	Kraków
Konferencja „Przeciwdziałanie narkomanii wyzwaniem dla społeczności lokalnych”	42	18 maja	Bydgoszcz
Debata „Samorząd terytorialny po 17 latach. Doświadczenia i dylematy dalszego rozwoju samorządu terytorialnego” (współorganizowana z Senatem RP)	40	23 maja	Warszawa
Debata „Szanse młodzieży w województwie świętokrzyskim - dlaczego warto zostać i działać?”	63	6 czerwca	Kielce
Konferencja „Pilnie zatrudnię... Aktualne problemy rynku pracy na Śląsku i sposoby ich rozwiązywania” - w ramach II projektu „Pierwsza szychta” (21 czerwca 2007 roku)	62	21 czerwca	Katowice

Konferencja „Europejska gospodarka społeczna” - dokonania wynikające ze współpracy ponadnarodowej w ramach EQUAL oraz wyzwania na przyszłość w ramach projektu „Możemy więcej - partnerstwo na rzecz spółdzielni socjalnych PIW EQUAL”	72	9 czerwca	Kraków
Konferencja podsumowująca konkurs w ramach programu „Ekozespoły”	210	19 czerwca	Opole
Konferencja „Którędy do demokracji?”	70	20 czerwca	Zielona Góra
Seminarium w ramach projektu „Pomysł na biznes - wsparcie na stracie” ZPORR Działanie 2.5	22	20 czerwca	Białystok
Konferencja „Pilnie zatrudnię... Aktualne problemy rynku pracy na Śląsku i sposoby ich rozwiązywania”	62	21 czerwca	Katowice
Konferencja „Nowe firmy - nowe praktyki” w ramach projektu „Moja firma - wspieranie rozwoju przedsiębiorczości w Małopolsce”	44	7 września	Kraków
Seminarium podsumowujące projekt „Wsparcie dla zagrożonych wykluczeniem w województwie dolnośląskim” - doskonalenie umiejętności pracowników socjalnych i wolontariuszy	122	11 września	Piechowice / Jelenia Góra
Konferencja „Budowa społeczeństwa informacyjnego - wyzwania dla samorządów terytorialnych”	76	13-14 września	Ustroń / Katowice
Konferencja kończąca projekt „Profesjonalni Pracownicy Socjalni Lubuskiego Trójmiasta”	83	25 września	Zielona Góra
„Przesiedleni i wypędzeni” (współorganizacja z Muzeum Ziemi Lubuskiej, Stowarzyszeniem Promowania Myślenia Obywatelskiego i Niemieckim Instytutem Historycznym).		26 września	Zielona Góra
Wspólnie przeciwdziałamy narkomanii - samorządy i społeczności lokalne tworzą gminne programy” - konferencja podsumowująca projekt	230	2 października	Warszawa
Konferencja podsumowująca projekt „Chcę, mogę pracować. Wejście osób niepełnosprawnych na otwarty rynek pracy”	45	3 października	Poznań
Konferencja „Formy współpracy samorządu terytorialnego z organizacjami pozarządowymi na przykładzie Podkarpackiej Rady Organizacji Pozarządowych”	36	10 października	Rzeszów
„Druga szansa - Partnerstwo na rzecz aktywizacji zawodowej mieszkańców terenów powojaskowych” - Konferencja Dolnośląsko - Lubuska	45	25-26 października	Zielona Góra
Symposium z cyklu XIII Dolnośląska Jesień Onkologiczna: „Postępy w leczeniu nowotworów. Symposium naukowo-szkoleniowe dla przedstawicieli samorządu zawodowego” (lekarze)	213	26-28 października	Karpacz / Jelenia Góra
Konferencja „Ochrona dziedzictwa kulturowego Małopolski” w ramach projektu „Małopolskie Forum Kultury”	86	29 października	Kraków
Debata Pomorska pt. „Pracownik socjalny - zawód przyszłości”	339	6 listopada	Gdańsk

Konferencja „Urzędnik samorządowy w demokratycznym społeczeństwie”	129	15 listopada	Kraków
IV Polsko-Saksońskie Forum Gospodarcze pt. „Turystyka Uzdrawiskowa” (zrealizowane we współpracy oraz finansowane ze środków Dolnośląskiego Urzędu Marszałkowskiego, Ministerstwa Gospodarki i Urzędu Miejskiego w Jeleniej Górze)	85	15-16 listopada	Cieplice / Jelenia Góra
Konferencja „Jak przeciwdziałać przemocy w rodzinie? - pomysły i doświadczenia”	95	23 listopada	Kraków
Polsko-Niemiecki Kongres Samorządów Lokalnych pt. „Polityka Rządu RP, Niemiec oraz Unii Europejskiej i jej wpływ na kształtowanie polsko-niemieckiej współpracy przygranicznej” (zrealizowany we współpracy z Fundacją Konrada Adenauera)	165	26-27 listopada	Piechowice / Jelenia Góra
Spotkanie otwarte z prof. Władysławem Bartoszewskim dla mieszkańców Jeleniej Góry (we współpracy z Urzędem Miasta w Jeleniej Górze oraz Zamiejscowym Ośrodkiem Dydaktycznym Politechniki Wrocławskiej w Jeleniej Górze)	ok. 1000	27 listopada	Jelenia Góra
Konferencja podsumowująca projekt „Pomysł na biznes - wsparcie na starcie”	35	27 listopada	Białystok
Konferencja „Postępy w leczeniu nowotworów” w cyklu XIII Dolnośląska Jesień Onkologiczna	213	26-28 listopada	Karpacz
Konferencja „Małopolskie Wektory Współpracy - czas na partnerstwo publiczno-społeczne”	51	30 listopada	Kraków
Konferencja „Strefa Schengen - wyzwanie dla bezpieczeństwa” w ramach projektu „Europa bez granic - 2007”	141	4 grudnia	Kielce
„Uwarunkowania prawne i podatkowe imprez artystycznych i rozrywkowych” - seminarium w ramach projektu „Małopolskie Forum Kultury”	68	6 grudnia	Kraków
Polski samorząd terytorialny w Unii Europejskiej (we współpracy z RIO i SKO)	60	7 grudnia	Zielona Góra
Konferencja „Budujemy bezpieczną szkołę” - podsumowanie projektu „Koalicje na rzecz bezpieczeństwa”	105	11 grudnia	Olsztyn
Konferencja „Możliwości ewolucji samorządu terytorialnego w Polsce i na Ukrainie” w ramach projektu „Z Ukrainy do Zjednoczonej Europy - profesjonalizacja kadr samorządowych”	55	13-14 grudnia	Kielce
Konferencja podsumowująca konkursy „Wolontariusz Podkarpacia 2007” oraz „Inicjatywa Obywatelska Podkarpacia 2007”	50	14 grudnia	Rzeszów
Regionalny Zjazd Szkolnych Klubów Europejskich w ramach projektu „Europa bez granic-2007”	87	18 grudnia	Kielce
Konferencja „Raport o stanie demokracji w Polsce - samorządność i demokracja lokalna”(z Urzędem Miasta w Rudzie Śląskiej)	250	18 grudnia	Ruda Śląska / Katowice

Załącznik 3 - Publikacje FRDL w roku 2007

Biuro FRDL

- Hejda Anna, Okulicz-Kozaryn Katarzyna (red.), **Zapobieganie narkomanii w gminie. Zasady tworzenia Gminnych Programów Przeciwdziałania Narkomanii**, Warszawa 2007.
- Reguński Jerzy, **Reformowanie państwa. Moje doświadczenia**. WSAP w Szczecinie, FRDL, Szczecin 2007.
- Imiołczyk Barbara, Reguński Jerzy, **Samorządność i demokracja lokalna**, Raport nr 2/2007 Konwersatorium Doświadczenie i Przyszłość, Warszawa 2007

Białystok

- Boczoń Jerzy, **Poradnik standardu usług socjalnych**, Białystok 2007.
- „**Dialog Gminny**” (kwartalnik FRDL-Podlaskiego Centrum), nr 1-4.

Jelenia Góra

Zielińska Anetta (red.), **Czysta Nysa 2006 - Saubere Neisse 2006 - Čistá Nisa 2006**, (w jęz. polskim, niemieckim i czeskim), Jelenia Góra 2007.

Kraków

„**BIULETYN MISTIA na Szlaku**” - Biuletyn FRDL- Małopolskiego Instytutu Samorządu i Administracji.

Lublin

Dworak Elżbieta, **Instrukcja postępowania dla jednostek samorządu terytorialnego (gmin) oraz ich jednostek organizacyjnych - szkół odnośnie środków otrzymywanych w ramach programu „Szkola równych szans - programy rozwojowe szkół w województwie lubelskim”**, Lublin 2007.

Olsztyn

- Koszuba Dariusz (red.), **Koalicje na rzecz bezpieczeństwa - raport końcowy**, Olsztyn 2007.
- Krukowski Krzysztof (red. naukowa), **Zarządzanie organizacjami rynku pracy - wybrane zagadnienia**, Olsztyn 2007.

Opole

- Sokołowska Jadwiga, Białoskórska Anna, **Mobilność edukacyjna i zawodowa osób bezpośrednio związanych z bezpieczeństwem w województwie opolskim** - Raport z modułu badawczego zrealizowanego w ramach projektu Opolskiego Centrum Demokracji Lokalnej FRDL w Opolu „Komunikacja i skuteczne zarządzanie warunkiem bezpieczeństwa w regionie”, Opole 2007.
- Szczygielska Maria, **Informator - Program Ekozespołów w moim przedszkolu i mojej szkole, rok szkolny 2006/2007**, Opole 2007.

Załącznik 4 - Lista projektów zrealizowanych przez FRDL w roku 2007 (załączona tabela w programie EXCEL)